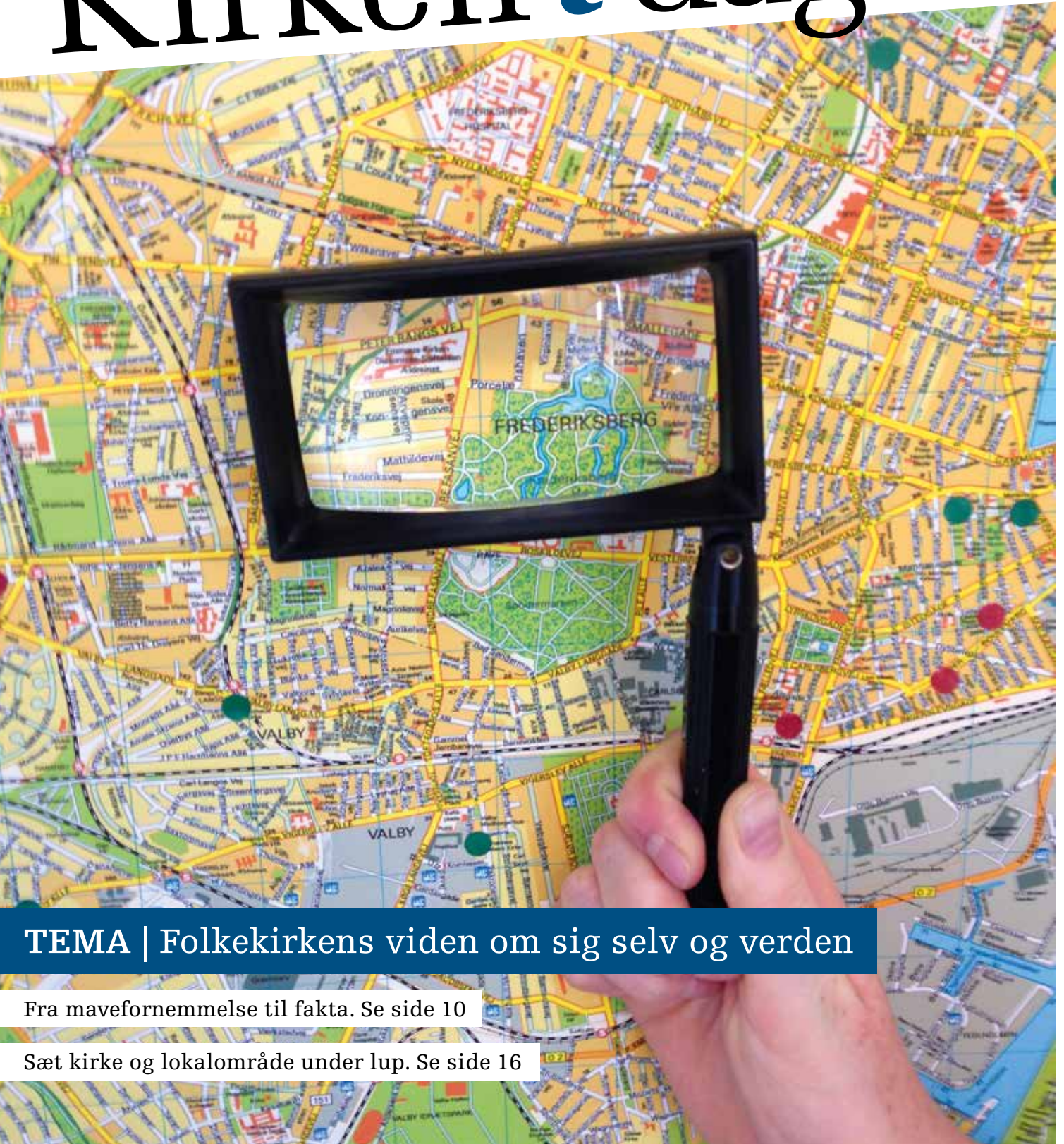


Kirken *i* dag



TEMA | Folkekirkens viden om sig selv og verden

Fra mavefølelse til fakta. Se side 10

Sæt kirke og lokalområde under lup. Se side 16



TEMA | Folkekirken viden om sig selv og verden

Indhold

- | | | |
|---|---|---|
| <p>3 Tal og viden om folkekirken – muligheder og begrænsninger
af Henrik Bundgaard Nielsen</p> <p>4 Danskernes opbakning til folkekirken de sidste 30 år
af Peter Lüchau</p> <p>6 Kend din nabo
af Marie Vejrup Nielsen</p> <p>8 Indsamling af kirkestatistik i de nordiske lande
af Sille Fusager</p> <p>10 Fra mavefornemmelse til fakta
af Birgitte Graakjær Hjort</p> <p>12 Forskellige slags landsogne
af Steen Marquard Rasmussen</p> | <p>14 Tal med konfirmander
af Leise Christensen</p> <p>16 Undersøgelse af aktiviteter i sognegårde
af Esben Andersen</p> <p>18 Sæt kirke og lokalområde under lup
af Dorte Kappelgaard</p> <p>20 Christians sogn i Århus – hvem og hvad er det?
af Martinus Langer Nielsen</p> <p>21 Hjælp til at kvalificere menighedens egen samtale omkring fremtiden
af Niels Nymann Eriksen</p> <p>22 Undersøgelse af babysalmesang – og hvad så?
af Christina Skovgaard Iversen</p> | <p>24 Fra viden til handling – erfaringer fra Lokal Kirkeudvikling
af Dorte Kappelgaard</p> <p>26 Kirketælling som hjælp til planlægning i sognet
af Thue Raakjær Jensen</p> <p>28 Viden affliver mediemyter
af Christian Roar Pedersen</p> <p>29 Kirketælling – unødvendig viden
af Elof Westergaard</p> <p>30 Kirkefondets jubilæum</p> <p>31 Nyt fra Kirkefondet</p> |
|---|---|---|



Nr. 3 | September 2015

14. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet, Peter Bangs Vej 1,
2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagrupper bag nr. 3 | 2015:

Birgitte Graakjær Hjort, Esben Andersen,
Marie Vejrup Nielsen, Steen Marquard
Rasmussen og Charlotte Lydholm

Layout og produktion:

Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2015: Kr. 240,-

Enkeltnumre: Kr. 70,-

Abonnement kan bestilles ved henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:

Foto: Charlotte Lydholm



Henrik Bundgaard Nielsen

generalsekretær i Kirkefondet

Tal og viden om kirken – muligheder og begrænsninger!

Tal og viden, som vækker interesse

Da vi i Kirkefondet i forbindelse med salget af Absalons kirke gennemgik en kasse med gamle dokumenter og sagsakter helt tilbage fra bygningen af kirken, fandt vi ud af, at der lokalt i Absalons sogn er udført et grundigt stykke lokalt kirkestatistisk arbejde fra 1930-1955. Der er blevet talt kirkegængere, altergæster, fødte, døbte, konfirmerede osv., og alt er med sirlig håndskrift ført ind i tabeller og grafer, så man kan se udviklingen gennem årene. Og der er mange oplysninger, som kan vække interesse. F.eks. at 65 % af brudeparrene i 1955 havde egen lejlighed og 10 % havde været gift før. Gennemsnitsalderen for brudgommene var 26 år. Ca. 15 % af de døbte var født udenfor ægteskab. Og hyppigste dødsårsag for både mænd og kvinder var angivet som "hjerter". Hvis man kigger på tabellerne for hele perioden, er der straks nogle tal, som undrer: Hvorfor faldt antallet af altergæster med knap 50 % fra 1936 til 1940? Men hvorfor steg mændenes procent-andel af altergæsterne fra 25 % i 1933 til 40 % i 1953 – og kvindernes faldt tilsvarende fra 75 % til 60 %? En religionssociolog eller historiker vil helt sikkert kunne få mange interessante oplysninger ud af disse historiske data. Og forskning på historiske data kan andet og mere end at skabe nysgerrighed. Vi kan jo også i visse tilfælde lære noget af det, som er sket i fortiden.

Viden, som peger fremad

Men arbejdet med tal og med at få mere viden om kirken og den virkelighed, som også er vores kontekst som kirke, er ikke kun bagudrettet. I de seneste måneder er der i stigende grad kommet fokus på de tal, som peger på



Foto: Charlotte Lydhobn

faldende antal dåb i folkekirken. Her er det interessant, hvorledes religionssociolog Peter Lüchau i dette temanummer gør opmærksom på, at vores viden om "manglende dåb siger noget om folks forhold til kirken for år tilbage". Det fremadrettede perspektiv er derimod, at der er viden, tal og undersøgelser, som peger på, at "danskerne er blevet mere aktive kirkegængere og mere åbne overfor kirkens budskaber, men karakteren af danskernes opbakning til folkekirken har ændret sig markant de sidste 30 år". Også dette må siges at være en vigtig viden om, hvordan vi ikke bare i det enkelte sogn, men i folkekirken som helhed skal forsøge at være kirke ind i tiden og den virkelighed, som er vores.

Når tal og analyse ikke slår til

Men – heldigvis kan man måske sige – så sker al udvikling og forandring ikke udelukkende på baggrund af grundige analyser af de eksisterende forhold. Det sker jo igen og igen, at noget nyt sker helt uventet, fordi nogle mennesker får en ide, prøver det af

og det viser sig at virke. Et eksempel på dette er f.eks. babysalmesang.

Mogens Mogensen, formand for Folkekirkens Mellemkirkelige Råd, fortæller på sin blog, hvordan man i de tyske lutherske kirker har ladet sig inspirere af den såkaldte "Cynefin-model" udviklet af Dave Snowden. Tanken er, at der er fire typer af problemer: Simple, komplicerede, komplekse og kaotiske. De simple og komplicerede problemer kan som regel løses ved, at man efter en grundig analyse vælger den bedste løsning på problemet. Men ved komplekse problemer er man nødt til at have modet til at eksperimentere, og i de kaotiske situationer skal der handles spontant og intuitivt. Og vi skal som kirke vænne os til, at vi i stigende grad lever i en verden, som er kompleks og til tider kaotisk. Eller som de tyske lutherske kirker formulerer det: Vi har brug for "åndelig orientering i en voksende kompleksitet". Eller sagt på en anden måde: Når man er på Herrens mark, skal man måske for alvor bede om Helligåndens vejledning. ■



Peter Lüchau

post.doc. på Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Danskernes opbakning til folkekirken de seneste 30 år

Om danskernes opbakning til folkekirken er steget eller dalet de seneste 30 år, er der ikke noget entydigt svar på. På negativsiden tæller, at der er blevet færre medlemmer og færre døbt. På positivsiden tæller, at danskerne er blevet mere aktive kirkegængere og mere åbne overfor kirkens budskaber. Men det mest spændende er dog, at karakteren af danskernes opbakning til folkekirken har ændret sig markant de sidste 30 år.

Der er blevet færre medlemmer af folkekirken de seneste 30 år. I 1985 var 4,7 millioner danskere medlemmer af folkekirken, mens det tal var faldet til 4,4 millioner i 2015. Faldet skyldtes primært, at færre forældre valgte at lade deres børn døbe og kun sekundært udmeldelser. Hvor dåbsprocenten har været støt faldende de seneste 30 år, har antallet af udmeldelser svinget en del. I 1985

11-12.000 de senere år med en usædvanlig top i 2012, hvor 21.000 meldte sig ud. Der er dog ikke meget, der tyder på et støt stigende antal udmeldelser.

Hvorfor er folk medlemmer af kirken?

For at forstå hvorfor færre er medlemmer af folkekirken, og hvorfor færre døbes, må vi først forstå, hvorfor folk overhovedet er medlemmer af kirken. Danskerne er primært medlemmer, fordi de vil døbes, giftes og begravnes i kirken, fordi de vil bevare kirkens kulturarv, og fordi de vil have kirken som det sted, de udlever deres kristendom. Med andre ord er danskerne medlemmer af folkekirken, fordi de er kristne (og ikke fordi de er danskere). Kristen og kristendom skal her forstås i meget bred forstand.

Folkekirken har både medlemmer, som er meget aktive og kommer der tit, og medlemmer som er mere tilbageholdende og kun kommer der, når nogen skal døbes, giftes eller begravnes. Fælles for kirkens medlem-

mer, uanset aktivitetsniveau, er, at de føler et tilhørsforhold til den.

De udmeldte og de udøbte har det til fælles, at de hverken er kristne eller har noget tilhørsforhold til folkekirken. Udmeldelse fra folkekirken er en årelang proces, der starter med, at udmelderens mister sit tilhørsforhold til kirken og siden sin kristne tro. Når det er sket mangler vedkommende bare det sidste skub, fx en negativ debat om homovielser i medierne, for at melde sig ud. Og når man så er udmeldt, lader man næppe sine børn døbe. Årsagerne til udmeldelse og manglende dåb skal altså findes flere år tilbage, og siger derfor ikke meget om danskernes opbakning til folkekirken lige nu.

Danskernes kirkegang er steget

Det vil nok overraske nogen, men danskernes kirkegang er steget de senere år. Andelen, som går ofte i kirke, det vil her sige mindst én gang om måneden, har ligget stabilt på 12 pct. de seneste 30 år. Andelen, som går i kirke ved særlige højtider, det vil primært sige juleaften, er derimod steget fra 19 pct. i 1981 til 31 pct. i 2008. Samtidig med at danskerne er blevet mere åbne overfor at gå i kirke, er de er også blevet mere åbne overfor kirken generelt.

Danskerne er blevet mere vidende og mere bevidste om deres egen og andres religiøsitet, bl.a. pga. det stigende fokus på religion i medierne de seneste 15 år, er de også blevet mere villige til at tage konsekvenserne af deres religiøsitet.

blev 81 pct. af de nyfødte døbt ind i folkekirken, mens det var faldet til 64 pct. i 2013 (det seneste år der foreligger officiel dåbsprocent for). Antallet af udmeldelser har svinget omkring de



Der er godt nok blevet færre medlemmer af folkekirken, men de (trods alt 4,4 millioner), som er tilbage, bakker mere op om kirken. Folkekirkens medlemmer er blevet mere aktive kirkegængere og mere åbne overfor de svar, som kirken kan give på livets "store" problemer, skriver Peter Luchau. Her er det et billede fra årets pinsegudstjeneste i Asaa, der samlede mange mennesker.

Der er i dag flere danskere, som mener, at kirken kan give svar på sociale problemer, familieproblemer, moralske problemer eller menneskers åndelige behov end for 30 år siden. Specielt når det gælder åndelige behov og moralske problemer, mener danskerne, at kirken har noget at byde ind med.

Hvor manglende dåb siger noget om folks forhold til kirken for år tilbage, siger danskernes åbenhed overfor folkekirken noget om deres opbakning til kirken i dag. Man melder sig ud af kirken pga. ting, som er sket år tilbage, men man går i kirke, fordi man har det godt med kirken lige nu. Skal man vurdere danskernes opbakning til kirken samlet set, peger udmeldelser og manglende dåb bagud til ting, som er sket, mens kirkegang og åbenhed peger fremad. Folk, der kommer i kirken, føler et tilhørsforhold til den; folk, der har et tilhørsforhold til kirken, bliver i den.

Større bevidsthed og ændret religiøsitet hos danskerne

En måde at forstå paradokset med dalende medlemstal og stigende kirkegang er, at danskerne er blevet mere bevidste om deres religiøsitet. Folk melder sig ud, fordi de ikke føler, at de kan stå moralsk inde for at være medlem af kirken, når de ikke er kristne. Medlemmerne går oftere i kirke, fordi de føler, at det er det naturlige at gøre,

når nu man er medlem. Fordi danskerne er blevet mere vidende og mere bevidste om deres egen og andres religiøsitet, bl.a. pga. det stigende fokus på religion i medierne de seneste 15 år, er de også blevet mere villige til at tage konsekvenserne af deres religiøsitet.

En anden måde at forstå paradokset på (som ikke udelukker den første) er, at danskernes religiøsitet i sig selv har forandret sig. Over de seneste 30 år er danskernes religiøsitet gået fra at være overvejende kollektiv til at være overvejende individuel. Skiftet kan ses i danskernes tro og kirkegang. Der er i dag færre, som tror på synd, men der er flere, som tror på et liv efter døden. Hvor danskernes gudsbillede tidligere var centreret om en personlig Gud, er det nu centreret om en særlig åndelig kraft, en form for gud-i-dig-selv. Dengang danskernes kristendom var kollektiv var kirkens kristne trosforestillinger del af et samlet hele. Var folk kristne troede de på en personlig Gud og på synd og på helvede og på Paradiset, og de gik i kirke om søndagen for at være en del af det kristne fællesskab. I dag er de kristne trosforestillinger ikke en del af et samlet hele, fordi folk selv kan bestemme over deres religion. Folkekirkens medlemmer er ikke længere kristne på den samme måde, men vælger at tro på netop de trosforestillinger, som passer ind i net-

op deres liv. Det fordømmende, fx synd og helvede, vælges fra, mens det bekræftende, fx et liv efter døden og gud-i-dig-selv, vælges til. Den kollektive kirkegang om søndagen vælges fra, mens den individualiserede kirkegang til jul og påske vælges til. Folk, der går i kirke om søndagen, tolker det på samme måde, mens folk, der går i kirke juleaften, tolker det på hver sin måde. Samme bygning; to forskellige slags menigheder.

Danskernes opbakning har ændret karakter

Det kendetegnende ved danskernes opbakning til folkekirken de seneste 30 år er ikke, at den har forandret styrke, men at den har forandret karakter. Der er godt nok blevet færre medlemmer af folkekirken, men de (trods alt 4,4 millioner), som er tilbage, bakker mere op om kirken. Folkekirkens medlemmer er blevet mere aktive kirkegængere og mere åbne overfor de svar, som kirken kan give på livets "store" problemer. Opbakningen er dog ikke længere til kirken som et normativt fællesskab, men til kirken som traditionsbærer og udbyder af kristendom. En kristendom, man selv kan sammensætte og tolke. Dermed også sagt, at danskerne ikke længere bakker op om kirken, fordi de føler sig presset til det af deres omgivelser, men fordi den giver mening for dem personligt. ■



Marie Vejrup Nielsen

ph.d. og lektor på Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet

Kend din nabo

Danmark er i dag et land med stor religiøs mangfoldighed. Forandringer ude i verden sætter deres tydelige spor i det danske religionslandskab i form af nye trossamfund og nye udviklinger inden for de grupper, som har været i Danmark igennem længere tid.

Mange af verdens religioner er i dag til stede i Danmark, og man behøver ikke rejse særligt langt for at møde kinesiske kristne, vietnamesiske buddhister eller afghanske muslimer. Mangfoldigheden er stor inden for religion, selvom mange af grupperne ikke i sig selv er særligt store, og selvom det samlede antal af medlemmer inden for trossamfund uden for folkekirken i dag ikke er overvældende. Der er rigtig mange forskellige grupper, menigheder og trossamfund – og de fleste ligger lige om hjørnet fra en dansk folkekirke. Ved at lave lokale kortlægninger af det religiøse landskab kan man få et større kendskab til udviklingen i sognets nærområde, som ofte vil afspejle den voksende religiøse mangfoldighed i Danmark i dag.

Mangfoldighed i bølger

Den religiøse mangfoldighed i Danmark begynder i nyere tid først med Grundloven fra 1849. Før Grundloven var religionsområdet fuldstændigt underlagt kongens kontrol. Grupper uden for den evangelisk-lutherske kirke kunne kun være lovligt i landet med særlig kongelig tilladelse. Med Grundloven blev det også muligt at organisere sig uden for det, der nu hed folkekirken. Den første fase af mangfoldighed kommer således i de sidste årtier af det 19. århundrede og fortsætter ind i det 20. århundrede. Her er der tale om en etablering af en række danske kirkesamfund med inspiration fra vækkelser og bevægelser

ude i verden, såsom Adventistkirken og metodister. Senere kommer flere andre grupper til som Pinsekirken og Jehovas Vidner, og der oprettes også løbende frikirker med baggrund i evangelisk-luthersk kristendom. Helt indtil 1970'erne er billedet af mangfoldighed således primært, at der kommer flere nye kristne grupper, og primært i form af danske grupper. Det vil sige, at også de grupper, som er

Der er rigtig mange forskellige grupper, menigheder og trossamfund – og de fleste ligger lige om hjørnet fra en dansk folkekirke.

menigheder, som etableres i Danmark efter inspiration fra udlandet, såsom f.eks. Metodistkirken gør det via danske ledere eller meget hurtig får dansk lederskab.

Efter '68

I 1970'erne begynder vi for alvor at se nye bølger af religiøs mangfoldighed særligt i to versioner, som begge har at gøre med en øget påvirkning fra verden omkring os. Den første version er i form af migrantreligion, det vil sige religion, som gæstearbejdere, flygtninge eller andre der flytter til Danmark, tager med sig. Den anden version er i form af inspiration fra især Østens religioner, som danskerne i stigende grad møder på rejser til f.eks. Indien og igennem den stigende interesse for østlig religion, som opstår i kølvandet på 1968 og ungdomsoprøret. Verden åbner sig på mange forskellige måder

- hippierne valfartede til guruer i Østen og kom hjem og etablerede deres egne ashrams, yoga-centre og meditationsgrupper i Danmark.

Denne udvikling skaber et nyt religionslandskab med en endnu større mangfoldighed. Der etableres muslimske, buddhistiske og hinduistiske grupper, og nogle af dem begynder også at søge om godkendelse som trossamfund. Derfor kan vi begynde at dokumentere udviklingen ud fra hvilke nye grupper, der bliver godkendt igennem årene. Der sker også en udvikling uden for de godkendte og organiserede trossamfund. Her i denne artikel er interessen

primært for de organiserede trossamfund, og hvordan man kan få mere at vide om, hvem de er, og hvor de er i et bestemt lokalområde.

Alle verdens religioner – lige om hjørnet

På Center for Samtidsreligion har vi i en årrække arbejdet med at kortlægge religion i Danmark. Vi har dokumenteret udviklingen inden for godkendte trossamfund ved at kontakte trossamfundene på ministeriets liste og stille dem spørgsmål om f.eks. medlemstal og deltagerantal ved aktiviteter. Alle oplysninger og analyser udgives på hjemmesiden: samtidsreligion.au.dk. Kortlægning af religion er spændende arbejde, især når man skal gennemføre lokale kortlægningsprojekter. Her kan man både ved hjælp af internettet, men især ved hjælp almindeligt detektivarbejde, såsom at se på opslag på

biblioteker og i supermarkeder, begynde at få et overblik over hvilke trossamfund og religiøse grupper, der er i ens nærområde. Vi har gennemført to kortlægninger af religion i Aarhus med 10 års mellemrum, og denne måde at se på forandringer inden for religion giver både et indtryk af udviklingen og et større kendskab til de konkrete grupper i et bestemt lokalområde. Det lokale billede vil ofte bekræfte de store tendenser, men samtidigt også give nogle nuancer, som man netop ikke får ved kun at se på de store, nationale udviklingslinjer. Der kan lokalt være stor vækst inden for et helt bestemt trossamfund lokalt, som ikke syner af meget på landsplan.

De store linjer i udviklingen ser vi, når vi analyserer udviklingen af godkendte trossamfund i hele Danmark. Igennem de senere år er der flere tendenser, som er tydelige. Der er sket en stor vækst i godkendte kristne trossamfund. Der er i dag 104 godkendte kristne trossamfund. Til sammenligning er der 27 muslimske, 15 buddhistiske, 9 hinduistiske, 3 jødiske og 5 såkaldte 'øvrige' på listen. Væksten i muslimske grupper er også stor, hvis

En stærk tendens inden for de kristne grupper er, hvordan udviklingerne inden for global kristendom sætter deres præg på Danmark i dag.

vi ser på de seneste 15-20 år, og her dækker de 27 godkendte trossamfund i sig selv over stor mangfoldighed i forhold til forskellige muslimske traditioner og etniske og kulturelle baggrunde. Her afspejles især udviklingen inden for indvandringsmønstre i Danmark, såsom de første tyrkiske gæstarbejdere i Danmark i 1970'erne og senere flygtningegrupper fra krigsområder som Afghanistan og i de senere år Syrien.

En stærk tendens inden for de kristne grupper er, hvordan udviklingerne inden for global kristendom sætter deres præg på Danmark i dag. Kristendommen er i vækst i global sammenhæng, særligt i Afrika, og også under stor forandring, f.eks. i Latinamerika og Asien. Vi ser også i Danmark i dag en række nye, lokale menigheder, som falder inden for kategorien "pentekostale". Der er mange betegnelser og definitioner af den nye udvikling inden for disse kristne grupper, men et af de interessante træk er, at de primært etableres ud fra et ønske om at fungere lokalt - lige der hvor de er. De ser ofte ikke sig selv som en del af et bestemt historisk kirkesamfund med rødder i Europas kirkehistorie. Denne tendens beskrives nogle gange som det "glokale", som en betegnelse, der netop skal indfange, at der er tale om en global tendens, som udtrykker sig

lokalt. Disse grupper er i synlig vækst i Danmark og viser, hvordan religion lokalt ændrer sig som en del af globale mønstre.

Folkekirken og alle de andre

Der er i dag forskellige former for kontakt mellem folkekirken og de øvrige trossamfund, og især øvrige kristne trossamfund i Danmark. Der er dialognetværk og initiativer, såsom Folkekirke og Religionsmøde og andre. En del sognekirker låner lokaler ud til kristne grupper uden for folkekirken. I vores undersøgelse af religion i Aarhus kunne vi tydeligt se et mønster i lokalelån. De gamle, historiske kirkesamfund låner hos hinanden, som når de ortodokse grupper enten låner lokaler i folkekirken eller hos den romersk-katolske kirke. Og de menigheder, som mere trækker på en pentekostal kristendomsform, låner lokaler hos hinanden. Folkekirken møder på denne måde primært de kirkesamfund som til en vis grad er velkendte fra kristendommens historie. Der er eksempler på tæt samarbejde og kendskab, men ofte altså primært med de "nære fremmede" eller de synlige religioner, som også får opmærksomhed i medierne. Et lokalt kortlægningsprojekt kan være med til at få et større kendskab til de religiøse grupper, som lever lige om hjørnet. ■



Foto: Niels Thure Krarup



Sille Fusager
analysekonsulent i Kirkefondet

Indsamling af kirkestatistik i de nordiske lande

Såvel forskere som flere kirkefolk i Danmark efterspørger officiel tælling af kirkens aktiviteter som basis for viden om folkekirkens tilstand og udvikling, og som planlægningsværktøj for menighedsrådene. Vores nordiske naboer har længe været bevidst om værdien i indsamling af aktivitetsstatistik.

Finland – 466 sogne, der tæller alt

”Statistik formidler information i tal om samfundets tilstand og udvikling. Pålidelig og omfattende statistik er et godt hjælpemiddel, når det gælder om at varetage de fælles opgaver effektivt. Præcis som andre offentlige samfund kan kirkens virksomhed og økonomi analyseres.” Sådan lyder introen til den finske kirkestyrelses statistikinforma-

tioner på nettet. Der er dermed fra centralt hold en meget fornuftbetonet og pragmatisk tilgang til kirkens arbejde, og dette tydeliggøres i diagrammet nederst på siden fra www.sakasti.evl.fi. Den finske kirkestatistik går tilbage til ca. 1964, men betragtes som valid fra 1999.

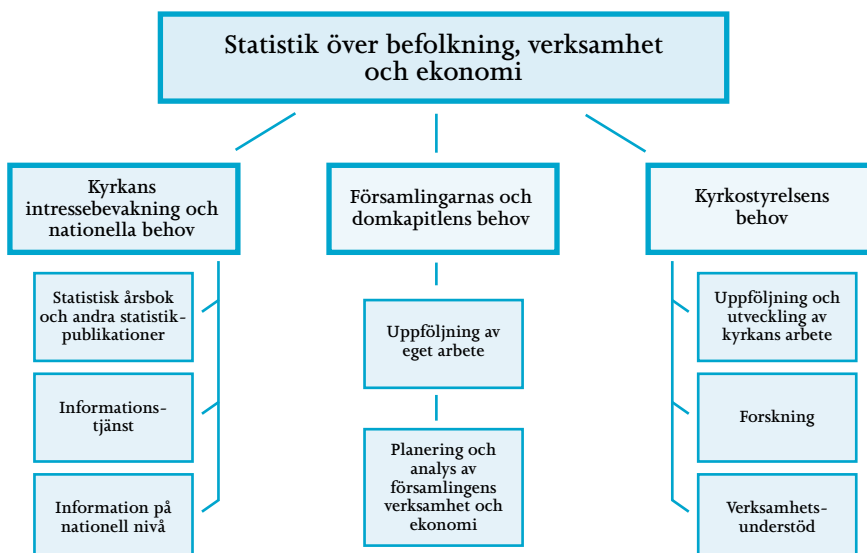
Finnerne er i førersædet i forhold til omfanget af indsamling af statistiske data på kirkens virke. Den finske

kirke indsamler årligt data fra sognene, og dertil kommer en udvidet indsamling hvert fjerde år. Ved den årlige indberetning udfylder og indsender sognene 12 omfattende spørgeskemaer med udgangspunkt i hovedområderne: befolkning, økonomi og kirkelige aktiviteter, og spørgeskemaerne ved den udvidede indsamling dækker mere end 1.000 variabler. Finnerne tæller i detaljer alt, hvad man kan forestille sig kan foregå i kirkeligt regi; gudstjenester af enhver slags, kirkelige handlinger, missionsarbejde, kor- og musikensembler, børne- og ungdomsarbejde, studiegrupper, bønnegrupper, samtalegrupper og diakonalt arbejde i alle tænkelige afskygninger. De finske sogne har ingen direkte adgang til det indsamlede materiale, men kan på forespørgsel få udarbejdet en slags sogneprofil af kirkens forskningscenter.

Norge – 1.260 sogne, der tæller en del

I den norske kirke indsamles der årligt aktivitetsstatistik fra sognene. Indsamlingen af data foregår i et 8 sideres onlineskema, som menighedsråd og præst er ansvarlig for at indsende. Aktivitetstillene kobles herefter sammen med enkelte demografiske data,

KYRKANS STATISTIK



folkekirkemedlemsregistret og arbejdstagerstatistik med henblik på at se antal stillinger i kirken samt med kommuneøkonomiske tal for at se på kirkens økonomi. I Norge har man indsamlet kirkestatistiske oplysninger siden 1950'erne.

Oplysningsskemaet omfatter spørgsmål vedrørende ind- og udmeldelser, antallet af kirkelige handlinger, antallet af gudstjenester og oplysning om, hvilken slags gudstjenester det var, hvornår og hvor disse har fundet sted samt antal deltagere. Der indsamles oplysninger om kontakten til skoleklasser og børnehaver, omfanget af undervisning og diakonalt arbejde for såvel børn, unge og voksne i detaljer, om sognet har vedtaget lokale planer for trosoplæring og diakoni, om antal og deltagerantal i korgrupper, koncerter, musikandagter, kulturarrangementer i sognet, missionsarbejde, om samarbejde med andre sogne, indsamlinger og kollekt samt om engagementet fra frivillige medarbejdere. De norske sogne har direkte adgang til statistikken via en online database med statistik på landsplan, stifter, provsti og sogne fra 1998 i form af nøgletal, der kan udskrives, printes, hentes til Excel, omdannes til diagrammer og mange flere funktioner. Kirkerådet har desuden et ønske om at etablere en brugerflade, hvor der kan udskrives en enkel rapport indeholdende såvel statistik som en kort beskrivelse af denne samt om at koble endnu flere demografiske data sammen med den kirkelige aktivitetsstatistik for at give et bedre totalbillede af den norske kirkes virkelighed til brug for planlægning.

Sverige – 1.465 sogne, der tæller en del

I den svenske kirke indsamler man også årlig aktivitetsstatistik fra sogne. Statistikken benyttes af en særlig afdeling i "Kyrkokansliet", som er ansvarlig for udarbejdelse af analyser til brug for planlægning, udredning, udvikling og overblik over sammenhænge. I Sverige har man indsamlet kirkestatistiske data siden 1970.

Indsamlingen af data foregår til dels ved udtræk fra det nationale befolkningsregister og den elektroniske kirkebog samt via et online spørgeskema, hvor menighedsråd taster aktivitetsstatistik direkte ind i den svenske kirkes statistikdatabase. Oplysningsskemaet er på 11 sider og omfatter spørgsmål vedrørende bl.a. antallet af ansatte og frivillige, antal gudstjenester og oplysning om, hvilken slags gudstjenester det var, om det var i forbindelse med en kirkelig handling og om antallet af deltagere og om hvor mange af disse, der modtog nadveren. Der indsamles oplysninger om sognets konfirmandaktiviteter, herunder blandt andet om hvor mange, der har deltaget i sognearrangeret konfirmandlejr, konfirmerede, som ikke er sognebørn, og om antallet af deltagere i konfirmationsundervisning, som besluttede sig for ikke at blive konfirmeret. Dertil kommer oplysninger om korarbejde, indsamlinger og kollekter, fremvisninger af kirken, koncerter, diakonalt arbejde, samtalegrupper, retræter, pilgrimsvandringer, undervisning af børn og unge op til 25 år og opsøgende arbejde i forhold til børn og unge.

De svenske sogne har direkte adgang til det fulde statistikmateriale via et særligt lukket web-interface. Her findes statistik på landsplan, stifter, provsti og sogne, og der kan trækkes en slags sogneprofil på ca. 40 sider, som indeholder diagrammer og beskrivende tekst for det pågældende sogn. Der kobles i mindre omfang til demografiske data.

Danmark – 2.194 sogne, der tæller ganske lidt

I Den Danske Folkekirke er der ikke stor tradition for at indsamle statistik fra centralt hold. Kirkeministeriet indsamler data på kirkelige handlinger via den elektroniske kirkebog, og disse sammenkøres med oplysninger om folkekirkemedlemsskab, ind- og udmeldelser samt fødte og døde fra CPR-registret. Dataene er offentligt tilgæn-

gelige på www.statistikbanken.dk, hvor der kan hentes oplysninger om folkekirkemedlemsskab og kirkelige handlinger for hhv. hele landet, stift, provsti eller sogn. Denne type kirkestatistik er indsamlet siden 1974.

Siden starten af 1980'erne har Kirkefondet stået bag en database med demografisk statistik på sogne-, provsti og stiftsniveau. Her kan der findes

I Den Danske Folkekirke er der ikke stor tradition for at indsamle statistik fra centralt hold.

information fx om folkekirkemedlemsskab fordelt på herkomst og alder, uddannelse, erhverv og indkomster mm. Sogne og provstier har kunnet få lavet sogneprofiler og -analyser på baggrund af tallene, og det har mange sogne gennem årene benyttet sig af. I 2009 offentliggjorde Kirkeministeriet i samarbejde med Kirkefondet en online statistikbank med de sognedemografiske oplysninger, og disse er i dag tilgængelige for ministeriet, sogne, provstier, stifter og enkelte andre interessenter. I denne database ligger der tal for 2004, 2008, 2011 og 2014. I Kirkefondets gamle database kan der hentes tal for 1990, 1993, 1996, 2000 og 2004, og for nogle af disse årstal gælder også, at der til en vis grad er aktivitetsstatistik for sognene.

Der er altså pt. ingen central statistik over kirkelige aktiviteter i Danmark, men forhåbentlig vil fremtiden bringe ny viden fra sognene ved hjælp af en funktionalitet på www.sogn.dk, hvor data for aktiviteter kan indtastes. Nogle stifter har allerede haft godt gang i indsamlingen af aktivitetsstatistik, og fx har Aalborg Stift som udledning heraf for nylig været ude med succesfortællingen om at have haft 1,1 mio. besøgende i stiftets kirker i perioden april til december 2014. ■



Birgitte Graakjær Hjort

ph.d. og center- og afdelingsleder i Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter

Fra maveførnemmelse

”Alle mennesker har begær efter at vide”

”Alle mennesker har fra naturens hånd et begær efter at vide”. Sådan udtalte den græske filosof Aristoteles (384-322 f.Kr.). Vi kan have en nysgerrighed efter at vide noget. Og vi kan opleve en tilfredsstillelse ved at have et indgående kendskab til det, vi interesserer os for. Dette ønske om at vide besked kan også gøre sig gældende, når det drejer sig om folkekirken. Vi vil gerne vide besked om kirken og dens arbejde.

Fra maveførnemmelse til fakta og fra anekdoter til undersøgelser

Rigtig mange mennesker har en mening om folkekirken. Og det er et godt tegn. For det er et signal om, at folkekirken ikke er en marginaliseret kirke for de få, men en integreret del af vores samfund og fælles liv. I nogle sammenhænge er der imidlertid brug for, at de mange meninger bliver baseret på viden, så vi ikke får truffet væsentlige beslutninger om folkekirkens liv på baggrund af maveførnemmelser eller anekdotiske fortællinger om, hvad vi hver især har oplevet i folkekirken. Derfor har vi fået et Videnscenter, som skal skaffe viden om folkekirken og samfundet og derigennem fagligt kvalificere både drøftelser og udvikling af kirkens arbejde.

Videnscentrets DNA

Det er folkekirken selv, der har sat Videnscentret i verden og driver det. Det indebærer bl.a., at den viden, der skaffes til huse igennem undersøgelser og forskningsprojekter har et formål: at udvikle kirkens arbejde. Den kirkelige tilknytning ligger således i Videnscentrets DNA. Samtidig er der behov for at lave undersøgelser, som både har et højt fagligt niveau, og som er uvildige. Nogle undersøgelser ligger eksempel-

vis i universiteternes regi og har karakter af egentlige forskningsprojekter. Andre undersøgelser er bredere.

Folkekirkens Videnscenter hører sammen med dens uddannelsesdel. Det er således i den samme organisation, vi uddanner og efteruddanner præster og andre kirkeligt ansatte OG arbejder med at indhente og formidle viden. Tanken er, at den nyeste viden får en afsmittende effekt på uddannelse og efteruddannelse af kirkens ansatte. Vi vil gerne bygge bro mellem teologisk, sociologisk eller anden relevant indsigt og kvalificeret praksis for derigennem at skabe en synergi mellem uddannelse og viden/udvikling.

Andre videnscentre

Der er mange, der har viden om folkekirken. Og der har i årevis været drevet både kirke-, religions- og samfundsforskning i Danmark. Der er f.eks. et Center for Kirkeforskning på Københavns Universitet og et Center for Samtidsreligion på Aarhus Universitet. Derudover har Kirkefondet lavet talrige sogneanalyser, som er blevet brugt flittigt til at lede arbejdet i sognene, ligesom også Landsforeningens af Menighedsråd i årevis har lavet relevante undersøgelser om en række kirkelige forhold. For blot at nævne nogle af eksemplerne. Folkekirkens nye Videnscenter har dermed mange gode samarbejds- og samtalepartnere.

Et af de mange formål med et folkekirkeligt Videnscenter er at have et sted, hvor viden bliver samlet, og hvor vi forsøger at skabe et vist overblik over og en samling af de mange forskningsprojekter og undersøgelser, der handler om folkekirken. Videnscentret skal bidrage til denne indsamling af viden og til at skabe et sådant overblik over, hvad der findes. Det sker i et samarbejde med både forskere og kirkelige interessenter.

Før Videnscentrets oprettelse har der i flere år eksisteret et konfirmandcenter. Dette center har en yderst velbesøgt hjemmeside, hvorigennem der samles viden, som er let tilgængelig. Det er et godt eksempel på, hvordan præster og andre deler viden og udveksler idéer med hinanden på kryds og tværs af sogne, provstier og stifter til stor inspiration.

Det er en del af Videnscentrets arbejde både at indhente, bearbejde og formidle viden til gavn for folkekirken og samfundet i bredere forstand. Som Centret fungerer nu, bliver der hvert år

Videnscentret har bl.a. fået lavet undersøgelser af, hvad der får nybagte forældre til at vælge dåb til eller fra.



Foto: Niels Thure Krarup

til fakta

opslået projektmidler, som kan søges til at gennemføre undersøgelser af forskellige folkekirkelige forhold. Andre undersøgelser foretages af Videnscentrets egne medarbejdere. Lad mig nævne nogle eksempler på, hvad Videnscentret indtil nu har fået lavet af undersøgelser – eksempler på, hvad der kan være relevant at indsamle viden om.

Hvad får forældre til at vælge dåb til eller fra?

Et af de områder af kirkens arbejde, Videnscentret har fået lavet undersøgelser af, er spørgsmålet om, hvad der

får nybagte forældre til at vælge dåb til eller fra. Undersøgelsen peger på, at forældre er meget optaget af, hvordan de stiller deres barn mest frit til selv at vælge egen livsvej – enten ved at få barnet døbt som spæd eller ved at udsætte beslutningen, til barnet selv kan bestemme. Det er det mest afgørende spørgsmål, som dagens forældre stiller sig selv. Så idealet om, at barnet skal vælge selv, deles af dem, der vælger dåben til, og dem, der vælger dåben fra. Hvis du vil se den samlede rapport, findes den på: www.fkuv.dk

Hver sjette præst er funktionspræst

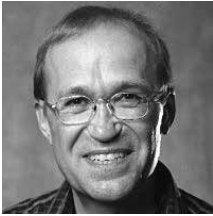
For ca. 20 år siden var der ca. 80 funktionspræster i Danmark. I dag er tallet oppe på ca. 380. Det drejer sig om fængsels-, hospitals-, ungdoms-, gade-, pilgrims- natkirke-, værnss- beredskabspræster m.fl., dvs. præster, der varetager en bestemt funktion. Det svarer til, at hver sjette præst i dag er funktionspræst. Mange har formodentlig haft en fornemmelse af, at der er sket en rivende udvikling inden for dette område. Nu har vi fået nogle tal på bordet og en indsigt i disse præsters ansættelsesvilkår, arbejdsområder m.m. Det kan siges at være udtryk for, at kirken fornyer sig og formår at være i øjenhøjde med befolkningens daglighed. Det kan også siges at være udtryk for en udvikling væk fra den traditionelle forståelse af, at en præst skal virke i og være tilknyttet et sogn og en menighed. Uanset hvad man måtte mene om det, er det værd at tage udgangspunkt i den viden, vi nu har på området. Hele rapporten er at læse på: www.fkuv.dk

Hvad kan viden om folkekirken bruges til?

Dette er blot eksempler på viden om folkekirken, som både kan kvalificere debatten og overvejelser om kirkens udvikling. Frem for at gætte os til, hvordan kirken udvikler sig, når det gælder f.eks. supplementerne til sognepræsternes virke, og frem for at nøjes med formodninger om, hvad der f.eks. får forældre til at vælge dåb til eller fra, er det nyttigt at have en fælles viden om tingenes tilstand. Det giver mulighed for at føre nuancerede debatter og drøfte vel overvejede tiltag, når det gælder udvikling.

Derfor er det ikke så tosset at begære viden. ■





Steen Marquard Rasmussen
sociolog i Landsforeningen af Menighedsråd

Forskellige slags landsogne

Information og viden

Nogle siger, at vi lever i et informationsfund. Andre kalder det et vidensfund, men hvem har ret? Jeg vil først pointere, at information og viden ikke er det samme. Informationer er enkeltstående oplysninger, som findes til overflod bl.a. på internettet, mens viden er indsigt i sammenhængen mellem de mange oplysninger. Ved at samle informationer opnår man en rig mængde af detaljer, som man let kan fortabe sig i, mens det at skabe viden går ud på at skabe overblik og dermed reducere den kompleksitet, som de mange informationer udgør. Og netop fordi vi har så mange informationer til rådighed, er vidensmedarbejdere meget efterspurgt. Vi lever med andre ord i et informationsfund, mens vi ville ønske, at vi levede i et vidensfund. Dette gælder også folkekirken, som i de seneste år er begyndt at bevilge penge til kirkeforskning, bl.a. til et projekt om kirken på landet, som jeg har arbejdet på i godt et år. Jeg vil i det følgende præsentere et delresultat, som samtidig er et eksempel på en bevægelse fra information til viden.

Vilkår for kirken på landet

Projektets formål er at undersøge, om det er muligt at lokalisere forskellige typer af landsogne, som har hver sine vilkår for det kirkelige arbejde? Derfor har jeg indsamlet et hav af informationer fra tællingerne af kirkegængere i en række stifter, fra et spørgeskema til samtlige præster, der arbejder i et landsogn, og fra den statistik over befolkningerne i de enkelte sogne, som stammer fra Danmarks Statistik, og som alle

menighedsråd, provsttudvalg og stiftsråd har adgang til via den digitale arbejdsplads. Vi skal nu se nærmere på den sidstnævnte kilde.

Som udgangspunkt har jeg hentet 25 oplysninger om befolkningens demografi i hvert af landets 2180 sogne. Opgaven er herefter at inddele landsognene i nogle få hovedtyper, som er kendetegnet ved, at sognene i hver type er så ens som muligt, samtidig med at typerne er så forskellige som muligt. For at kunne det skal jeg først definere, hvad et landsogn er. Jeg har valgt en restriktiv definition, idet kun sogne, hvis største by har under 1.000 indbyggere, bliver betragtet som landsogne. Selv da viser det sig, at de fleste er landsogne. De udgør nemlig 54 % af alle Danmarks sogne, og i dem bor 13 % af landets indbyggere.

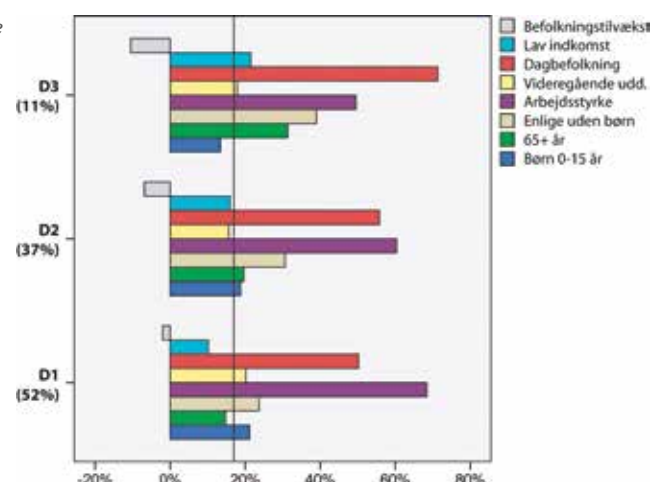
Derefter har jeg udvalgt seks oplysninger, som jeg lægger til grund for en klyngeanalyse, der meget gerne skulle føre til dannelsen af tre grupper af landsogne:

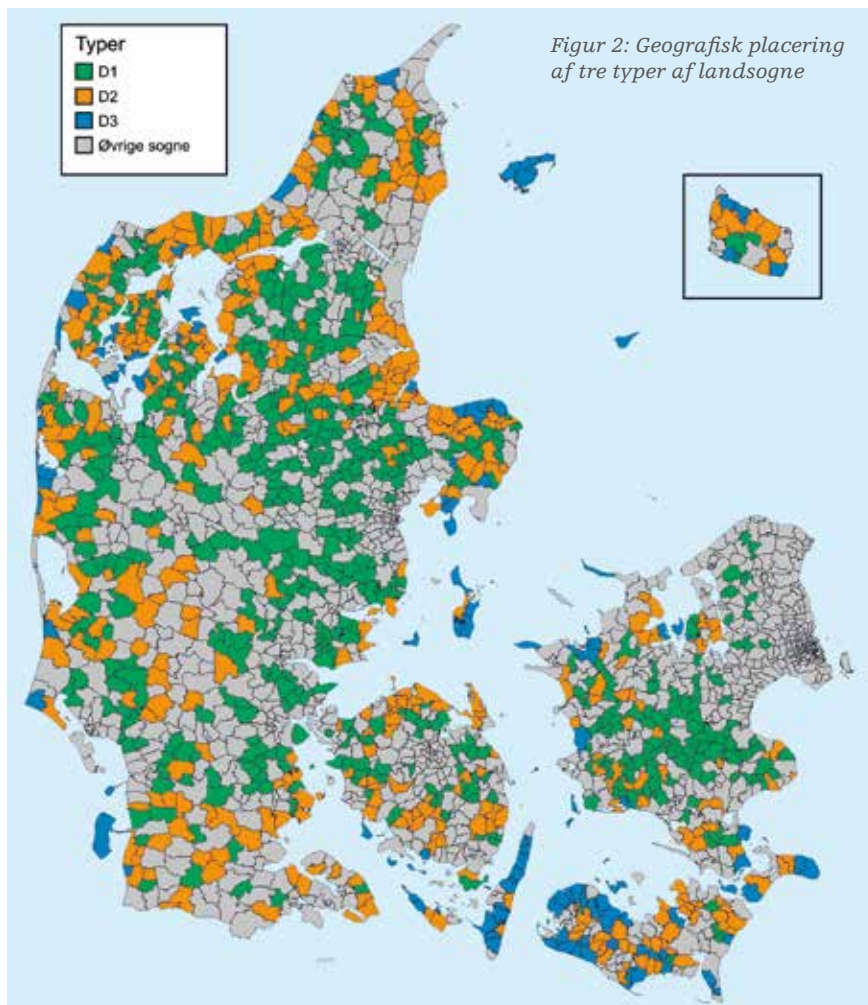
- D1 skal bestå af de sogne, der set i forhold til arbejdsmarkedet har så mange demografiske ressourcer som muligt. Dvs. at disse skal have en stor arbejdsstyrke, få arbejdsløse, mange børnefamilier, få ældre, få husstande med lave indkomster og mange med videregående uddannelser.
- D2 skal være gennemsnitlig forstået på den måde, at gruppens profil på hver af de seks oplysninger skal ligge så tæt på landsgennemsnittet for alle landsogne som muligt.
- D3 skal indeholde de sogne, der har så få demografiske ressourcer som muligt. Det er vigtigt at pointere, at ressourcebegrebet alene handler om forholdet til arbejdsmarkedet. Hermed være sagt, at sognene i den tredje gruppe meget vel kan have væsentlige ressourcer, f.eks. i form af mennesker på efterløn, der har god tid og lyst til frivilligt arbejde.

De tre klyngeprofiler

Når klyngerne er dannet, er det natur-

Figur 1: Profiler for de tre demografiske landsognetyper





deres mange kulturtilbud. Samtidig har de i kraft af den landlige beliggenhed direkte adgang til naturen. Tilsammen betyder det, at D1-sognene har undgået den almindelige fraflytning, som ellers præger landsognene, ja faktisk har mange af sognene oplevet en befolkningstilvækst siden 2004. Det er derfor også her, vi finder de højeste huspriser blandt landsognene.

Type D2

Her er mellemgruppen af sogne, som i dobbelt forstand er placeret imellem sognetype D1 og D3: Geografisk ligger de i mellemzonen med tyngdepunkter på Fyn og Midtjylland, men også med hensyn til demografi, befolkningstilvækst og huspriser ligger disse sogne mellem de to andre.

Type D3

Her finder vi de mest pressede landsogne, og vi finder dem især på Lolland-Falster, Bornholm og ved den jyske vestkyst. Disse sogne er ikke attraktive for børnefamilier og pendlere, fordi der hverken er skole, togstation eller andre gode forbindelser til de større byer. De begrænsede jobmuligheder og den svage infrastruktur medfører, at mange har lave indkomster. Befolkningstallet er faldet med op til 20 % siden 2004 – og huspriserne er derfor meget lave. Til gengæld har de et sommerhusområde i eller nær ved sognet.

Perspektiv

Ovenstående analyse er naturligvis ikke lavet for sin egen skyld, men for at dokumentere, at vi ikke bør tale i éntal om landsognene, da det viser sig, at de – allerede ud fra de hårde demografiske fakta – er meget forskellige, og som projektets øvrige analyser viser, har disse forskelle stor kirkelig betydning. Eksempelvis er den procentvise kirkegang højest i D3-sognene, som jo var dem med de færreste synlige demografiske ressourcer. ■

Steen Marquard Rasmussen
værkstedsrapport
"Forskellige vilkår for folkekirken på landet" kan hentes gratis som PDF-fil på www.fkuv.dk

ligvis muligt at beskrive dem ved hjælp af alle til rådighed stående oplysninger som for eksempel de otte, der fremgår af figur 1:

Som det ses, er der det ønskede hierarki mellem de tre grupper for syv af de otte oplysninger, da D1 ligger bedst, og D3 ligger dårligst set i forhold til det, der er vigtigt på arbejdsmarkedet (mange børn ses her som et gode i forhold til fremtidens arbejdsmarked). Eneste undtagelse er andelen med videregående uddannelser, som ligger meget tæt for de tre grupper og således, at D3 faktisk ligger lidt højere end D2.

Befolkningstilvæksten

En af de meget vigtige oplysninger fra figur 1 er den procentvise befolkningstilvækst i sognene fra 2004-14. Vi ser, at mens D2 og D3 har klare negative værdier (dvs. tilbagegang i antallet af indbyggere), så ligger D1 tæt på nul. Endvidere ser vi, at hele 52 % af alle Danmarks landsogne ligger i denne gruppe. Det er velkendt, at der bag ved ethvert gennemsnit ligger en vis spred-

ning. Og da man i disse år taler meget om, at der finder en afvandring sted fra land til by, er det værd at pointere, at cirka 25 % af landsognene har haft en positiv befolkningstilvækst siden 2004, knap 25 % har haft noget nær stagnation i befolkningstallet i denne periode, mens godt halvdelen af alle landsogne har haft en betydelig tilbagegang i antallet af indbyggere siden 2004.

Landsognetypernes geografi

Da klyngerne alene er blevet dannet ud fra seks demografiske oplysninger, er det interessant, at D1, D2 og D3 ikke er tilfældigt placeret på et kort over Danmark:

Sammenfatning

Type D1

Her finder vi de landsogne, der har flest ressourcer i forhold til arbejdsmarkedet. De ligger midt i Danmark (typisk Sjælland og Østjylland), har gode jobmuligheder, er forholdsvis tæt på de større byer og har gode tog- og vejforbindelser til storbyerne med



Leise Christensen

lektor, ph.d. på Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter (FUV) i Løgumkloster

Tal med konfirmander

Det kan undertiden være noget af et sprængfarligt område at begive sig ind på – det med kirkestatistik, spørgeskemaundersøgelser, interviews, procenter, søjler og diagrammer. For kan menneskers gudstro, dannelsen eller den levende samtale sættes ind i søjler og procenter? Og hvad skal det overhovedet gøre godt for?

Jeg vil i det følgende forsøge at besvare disse spørgsmål ved at beskrive et kirkesociologisk projekt, som jeg selv har været og stadig er ansvarlig for, og ved overordnet at beskrive nogle af de resultater, som på anvendelig vis kan komme ud af en sådan undersøgelse. De to undersøgelser, som det nu er blevet til, handler om konfirmander og konfirmationsforberedelse.

Kort om historien bag projektet

I 2007 ønskede en af de tyske Landeskirchen at se sin konfirmationsforberedelse efter i sømmene. Hvad gik den egentlig ud på, hvad fik konfirmanderne med, hvad ville underviserne med deres undervisning, og hvordan prioriteredes de forskellige emnekredse, som, man ville kunne forvente, ville blive præsenteret i en konfirmationsforberedelse – af underviserne og af konfirmanderne? Det ønskede man at gøre for at kunne pejle sig ind på, hvordan man kunne forbedre og gøre konfirmationsforberedelsen både tidsvarende pædagogisk set og til en god og dannende oplevelse for alle involverede. I løbet af ingen tid hørte de mange andre Landeskirchen om projektet og meldte, at de også gerne deltog sammen med de norske, svenske og finske folkekirker, den protestantiske kirke i Østrig, den reformerte i Kanton Zürich og som den allersidste

Den Danske Folkekirke – eller rettere Teologisk Pædagogisk Center i Løgumkloster, som det hed dengang.

Undersøgelsens indhold

Undersøgelsen var tilrettelagt som en spørgeskemaundersøgelse, hvor 1180 danske konfirmander og 20.000 europæiske konfirmander samt alle deres undervisere blev spurgt om konfirmationsforberedelsen. I det første skema blev konfirmanderne spurgt om en hel række forhold ca. to uger inde i konfirmationsforberedelsesforløbet: Hvorfor havde konfirmanderne tilmeldt sig? Hvad forventede de af deres konfirmationstid? Hvilke emnekredse op tog dem – kirkeligt som alment? Hvordan opfattede de sig selv i forhold til tro? Hvad tænkte de om kirken? I det andet skema, som konfirmanderne udfyldte lige før deres konfirmation, blev de spurgt om, hvordan det så havde været – var det noget andet end forventet eller som forventet? Var de glade for forløbet? Hvilke pædagogiske tiltag havde der været i forløbet? Følte de sig taget alvorligt i undervisningen med deres egne spørgsmål? Og dertil en række af de mere religiøse spørgsmål, som de også havde mødt i det første skema vedr. deres tro på Gud som skaber, Jesus som Guds søn osv. Var der sket ændringer? Præsterne og andre undervisere blev spurgt om, hvad de ville med den konfirmationsforberedelse,

som de havde i støbeskeen, hvilke emnekredse, der var vigtigst for dem at formidle til konfirmanderne, hvilke pædagogiske virkemidler de ville gøre brug af, om de følte sig klædt ordentligt på til opgaven og meget andet. I det andet spørgeskema blev de spurgt om, hvordan det så var gået, og om de mente, at de havde nået det, som de havde sat sig for, hvordan det var gået med det pædagogiske osv. Underviserne blev spurgt på samme tidspunkter som konfirmanderne. Det skal nævnes, at alle spørgeskemaerne havde et omfang på ca. fire-fem A-4 ark, så der er megen information at hente ud fra alle disse svar.

Lige nu!

Vi valgte i den europæiske forskningsgruppe at gentage undersøgelsen fem år senere således, at de konfirmander, der blev konfirmeret i 2013, og deres undervisere, blev udsat for nogenlunde samme spørgeskemaer som i 2008. Derved har man fået et grundlag for en komparativ analyse og kan se, om de tiltag, der blev iværksat efter offentliggørelsen af 2008-konfirmandernes svar, har haft nogen betydning for, hvordan konfirmanderne nu opfatter deres konfirmationstid, og om underviserne har prøvet at gå nye veje pædagogisk set. Resultaterne af denne nye undersøgelse offentliggøres i efteråret 2015. Det skal nævnes, at der denne gang på europæisk niveau deltager

30.000 konfirmander, heraf ca. 2.000 danske konfirmander.

Det internationale aspekt

Det internationale aspekt af undersøgelsen er væsentligt. Sommetider kan vi på godt og ondt lukke os lidt sammen om os selv i vores folkekirke og tænke, at det er sådan, at man gør tingene, når man nu engang er luthersk. Det viser sig i hvert fald ikke at være tilfældet, eftersom konfirmationsforberedelsen gribes endog meget forskelligt an i de forskellige lande og kirker. I disse to undersøgelser afdekkes styrker og svagheder ved en lang række kirkers konfirmationsforberedelse, og i en række tilfælde er der bestemt mulighed for, at folkekirken kan tage ved lære af de udenlandske erfaringer og i hvert fald lade sig inspirere. Især i den situation, som vi står i lige nu, hvor konfirmationsforberedelsen virker en kende udsat i forhold til skolereformens implementering i folkeskolen. Hvordan bygger man en ansvarlig og god konfirmationsforberedelse op, når man ikke kan regne med to ugentlige timer? Det kan man finde forslag til i vore nabokirker – de har ikke haft det på denne måde i årevis, hvis nogensinde.

For folkekirken i Danmark og menigheden er konfirmationsforberedelsen et vigtigt aspekt af den kristelige oplæring og ligeledes et dannelsesprojekt. Den er med andre ord en livsnerve. Derfor er det vigtigt, at den er i bevægelse og kan forholde sig til det samfund, der også hele tiden ændrer sig. Ikke forberedelsens indhold, men indholdets formidling og horisont. Et kritisk syn på sig selv og egen praksis kan være nødvendigt. Det kan den internationale, komparative analyse hjælpe os med.

Skulle jeg lynhurtigt og helt kort pege på to områder, hvor Danmark rent strukturmæssigt afviger ganske betragteligt fra stort set samtlige andre deltagende kirker, ville det være disse:

I Danmark er konfirmationsforberedelsen i væsentlig grad alene et anliggende mellem præst og konfirmander. Der er meget få andre undervisere involveret og meget få frivillige. De fleste andre steder er der flere undervisere, og det behøver ikke at være en præst, der har ansvaret for gennemførelsen af en konfirmationsforberedelse, ligesom der er overordentligt mange frivillige

men det betyder, at vi som konfirmandundervisere måske kan lægge vores tilgang til stoffet om sådan, at det opleves som relevant og vigtigt for konfirmanderne. Konsekvensen skal ikke være, at vi underviser i noget helt andet(!), men at udgangspunktet i højere grad bliver den livsverden, som konfirmanderne er fortrolige med og færdes i, end den bliver den livsver-



Konfirmander på vej til at synge gospel i Arden Kirke.

Foto: Aalborg Stift

involveret. Det er i højere grad et menighedsprojekt. Desuden er der i Danmark meget færre konfirmandlejre og -ture end i andre lande. Den danske forberedelse har skolekarakter i forhold til de fleste andre steder. Der er også forskelle, selvfølgelig, af indholdsmæssig karakter, men det ville føre for vidt at komme ind på her.

Nedefra

At konfirmanderne er blevet spurgt i så relativt stort et omfang i disse to undersøgelser har betydet, at vi faktisk nu har en indsigt i, hvordan konfirmanderne opfatter deres konfirmationsforberedelse, og hvad der er vigtigt for dem. Det adskiller sig nemlig i nogen grad fra, hvad der er vigtigt for præsterne. Dette er ikke unaturligt,

den, som vi godt kunne have tænkt os, at de befandt sig i.

Afsluttende bemærkninger

Den her type kirkesociologiske undersøgelser skal – for at vende tilbage til udgangspunktet – hjælpe med at gøre konfirmationsforberedelsen vedkommende og dygtig sådan, at konfirmandernes religiøse og dannelsesmæssige kuffert kan blive pakket til livet på en for dem givende måde og, at den også tiltrækker de unge, som måske ikke havde tænkt sig at gå til forberedelse. Og nej, søjler og diagrammer kan ikke fortælle os sandheden om konfirmander og deres forhold til sig i verden, men den kan give os et billede af den generelle situation og dermed hjælpe os på vej. ■



Esben Andersen
provst i Aarhus Vestre Provsti

Undersøgelse af aktiviteter i sognegårde

Der er ingen grænser for, hvad man kan undersøge! Nu er vores eksistensberettigelse ikke at lave undersøgelser, men at være kirke med forkyndelse, undervisning, diakoni og mission. Alligevel kan man få grund til at sætte en undersøgelse i gang, hvis man bliver opmærksom på et spørgsmål og tænker, at man ved at indhente viden herom, kan blive endnu bedre til at være kirke på sit sted.

Et spørgsmål toner frem

Netop dét skete for os i Aarhus Vestre Provsti i 2012. Som det ofte kan være, startede det et helt andet sted: Aarhus Stiftsråd bad om input til en hvidbog over tiltag i sognene for at være "Grøn Kirke" og herunder energibesparende tiltag.

Vi havde et klart billede af, at lokalerne generelt blev brugt meget, men ingen vidste hvor meget. Det blev derfor et brændende spørgsmål for provstiudvalget, hvad etableringen af menighedslokaler egentlig havde ført til af liv og aktiviteter, og hvor meget de blev brugt – både for at vurdere rime-

spørgsmål. For os var der nogle vigtige hensyn i designfasen:

- Hvordan laver vi undersøgelsen, så den på kortest tid og med mindst muligt besvær for sognene kan give troværdige og anvendelige svar – og sådan, at der også for sognene er læring i selve processen med at skaffe oplysningerne?
- Hvordan tilrettelægger vi undersøgelsen, så alle bidragydere selv får mest mulig læring af resultaterne? Vi skulle derfor ikke kun stille de spørgsmål, som vi selv ønskede svar på, men nok så vigtigt de spørgsmål, som sognene kunne blive kloge af at få svar på.
- Hvordan tilrettelægger vi en proces, så resultaterne bagefter kommer til størst mulig nytte og ikke bare ender i en skrivebordsskuffe?

For provstiudvalget bekræftede undersøgelsen langt over enhver forventning, at investeringen i menighedslokaler er særdeles velbegrundet og også fremover skal prioriteres højt, og den demonstrerede for alle involverede lokalernes betydning for udviklingen af det kirkelige liv såvel som af kirkens folkelige betydning i lokalsamfundet.

Mange oplysninger havde provstiudvalget allerede, men fx ikke tal for, hvor mange kvadratmeter menighedslokaler de enkelte sogne rådede over. Og ud over at måtte spørge sognene om det, gik det op for os, at vi ingen facts havde på, hvor meget lokalerne blev benyttet! Det er jo ikke alene vigtigt for at vurdere rimeligheden af energibesparende foranstaltninger, men for overhovedet at vurdere værdien af de menighedslokaler, der var brugt mange millioner på at opføre gennem de seneste 30 år.

ligheden af de investeringer, som var foretaget, og for at skønne, hvor meget vi fremtidigt burde prioritere yderligere udbygning af møde- og aktivitetsfaciliteter.

Mål i designfasen

I stedet for kun at spørge sognene om kvadratmeter og energitiltag, begyndte vi derfor at designe en undersøgelse af lokalernes brug.

Designfasen er vigtig. Her beslutter man, hvordan man konkret vil indsamle viden til at belyse det stillede

Undersøgelsens form og proces

Det blev et Excel-skema med plads til at registrere samtlige typer af aktiviteter i det enkelte sogn med hver sin linje under 6 hovedkategorier: 1) Kirkelig undervisning, 2) Klubber og samværsgrupper arrangeret af menighedsrådet, 3) Andre sogneaktiviteter, 4) Arbejds møder, 5) Mindesamvær og 6) Udefrakommende aktiviteter, dvs. udleje af lokaler til grupper og foreninger.

Første fase bestod i, at én medarbejder fra pastoratets elektroniske kalender indførte samtlige aktiviteter gen-



"Undersøgelsen blev en inspirationskilde til fortsat udvikling af aktiviteterne i det enkelte sogn, samtidig med at vi kom hinanden nærmere i den fælles udfordring i at være kirke i nutidens lokalsamfund", fortæller Esben Andersen.

nem det seneste år i skemaet, hver type med én linje og antal gange i løbet af året. I næste fase gennemgik den lokale medarbejderstab på et fællesmøde alle aktivitetstyper og udfyldte i fællesskab gennemsnitlig varighed og deltagertal pr. gang samt et skøn over, hvad der pr. gang i alt blev investeret af betalt og frivillig medarbejdertid inkl. skønnet forberedelse, oprydning og rengøring.

På denne måde fik vi på 2½ måned fremskaffet et materiale, der uden at være videnskabeligt nøjagtigt var særdeles oplysende og anvendeligt. Det var fremskaffet på en måde, så selve processen også var læringsudvidende for alle, der deltog i det lokale medarbejdermøde, hvor man i fællesskab skønnede både deltagelsen og investeringen af betalte og frivillige ressourcer på den enkelte aktivitetstype.

Resultaterne

Alle resultater af selve undersøgelsen kan du finde på provstiets hjemmeside www.aavp.dk under "Downloads". Her skal blot fremhæves nogle få: Ud over alt, hvad der foregår i kirkerne, og som ikke var med i undersøgelsen, er der i provstiets 11 pastorater i en gennemsnitlig uge (= 40 uger af året) i alt 138 arrangementer i menighedslokaler med 3.525 deltagere. På årsbasis kan disse 141.021 aktivitetsdeltagelser holdes op mod et samlet indbyggertal på 81.426, svarende til at hver borger

gennemsnitligt deltager i 1,7 arrangement pr. år, eller at de 49.509 folkekirkemedlemmer gennemsnitligt deltager i 2,8 arrangement pr. år.

Målt på antal brugere er aktiviteterne fordelt sådan, at kirkelig undervisning udgør 20 %, klubber og samværsgrupper 38 %, andre sogneaktiviteter 7 %, arbejds møder 5 %, mindesamvær 5 % og udefrakommende aktiviteter 25 %.

En iøjnefaldende ting var, at alle sogne havde noget, som de var bedst til: Ét sogn havde flest arrangementer pr. uge, et andet sogn havde flest deltagere, et tredje havde størst andel af frivillige til at arrangere aktiviteterne osv. Samtidig viste det sig meget markant, at skønt de store sogne havde flest aktiviteter og deltagere, lå de små landsogne tårn højt over bysognene, når man sammenholdt aktivitetsdeltagelsen med sognets indbyggertal.

Videre brug af undersøgelsen

For provstiudvalget bekræftede undersøgelsen langt over enhver forventning, at investeringen i menighedslokaler er særdeles velbegrunderet og også fremover skal prioriteres højt, og den demonstrerede for alle involverede lokalernes betydning for udviklingen af det kirkelige liv såvel som af kirkens folkelige betydning i lokalsamfundet. Vi fandt resultaterne så bemærkelsesværdige, at vi også gik i pressen med dem og fik enorm omtale både i lokal- og landsaviser såvel som regionale tv-indslag.

Ud over at præsentere resultaterne for alle menighedsråd i provstiet arrangerede vi en opfølgingsaften, hvor repræsentanter for de enkelte sogne fik mulighed for at interviewe repræsentanter for andre sogne - om aktivitetstyper, som de ikke selv havde, om måder at organisere og annoncere aktiviteterne eller hvordan man bedst inddrager frivillige i arbejdet. Undersøgelsen blev dermed en inspirationskilde til fortsat udvikling af aktiviteterne i det enkelte sogn, samtidig med at vi kom hinanden nærmere i den fælles udfordring i at være kirke i nutidens lokalsamfund.

Min læring

Selv lærte jeg meget både af undersøgelsens proces og resultaterne! Når man har fundet sit spørgsmål, er det vigtigt at designe undersøgelsen, så den med størst muligt udbytte i forhold til indsatsen kan give troværdige og anvendelige svar, samt at der for alle involverede er størst mulig læring også i processen med at fremskaffe svarene. Endelig er det vigtigt at investere tanker og kræfter i en proces efter undersøgelsen, for at dens resultater virkelig bliver til nytte og ikke bare ender i en skrivebordsskuffe. ■



Dorte Kappelgaard
udviklingskonsulent i Kirkefondet

Sæt kirke og lokalområde under lup!

Der kan ligge mange spørgsmål og gemme sig bag ønsket om at foretage en mindre undersøgelse i sin kirke. At stille spørgsmål og samle op på besvarelserne kan være et uvurderligt redskab i det at fremme livet i og omkring kirken.

Der er mange valg at tage og mange forhold at være opmærksom på, hvis man ønsker at få et brugbart og gavnligt resultat. Viden er ikke neutral, og konklusioner er ikke nogen absolut facitliste, hvor man kan hente 'de rigtige løsninger'. Både spørgsmål, observation, analyse og fremlæggelse af resultatet er præget af de valg, man tager i processen, og de personer, der gennemfører den.

Jo skarpere I er på, hvad formålet er med en undersøgelse i eller omkring kirken, jo bedre valg kan I tage i forhold til at opfylde formålet.

Hvad er formålet?

Kendskab til lokalsamfundet

Hvad kendetegner mennesker i jeres lokalsamfund – eller en konkret del af det fx enlige ældre eller børnefamilier? Hvordan lever de deres liv, hvad er de optagede af, og hvilken relation har de til tro og til kirke? At sætte fokus på lokalområdet kan inspirere til nye tiltag, vinklinger af eksisterende tiltag eller måder at komme i kontakt med folk på.

Overblik til at lede, organisere og udvikle på baggrund af

Hvem kommer til gudstjeneste eller aktiviteter i løbet af ugen? Hvis der er mange brugere og evt. mange frivillige, kan man have et ønske om at vide, hvem folk er, hvorfor de kommer og hvilke ønsker, de har. Et overblik kan være en hjælp til at lede og udvikle

kirkens aktiviteter og til at se, hvor der er potentiale for at inddrage frivillige.

Udvikling af en konkret aktivitet. Der kan være et ønske om at se en aktivitet efter i sømmene og overveje, om den kan opfylde sit formål bedre med justeringer eller større ændringer. En lille undersøgelse kan være en anledning til at stille sig selv og hinanden nogle af de spørgsmål, der bliver overset i hverdagens travlhed – og måske pege på nogle nye perspektiver og handlemuligheder.

Byg relationer og få et dybere indblik
Som præst eller kirke- og kulturmedarbejder kan man have et ønske om at få større indblik i de tanker, som folk i eller omkring kirken gør sig. Den viden om aktive kirkegængere eller aktivitetsdeltagere, som man opnår, kan danne et mentalt bagtæppe under prædikenforberedelse, i udformning af bønner, i udvikling af aktiviteter osv.

Fremme fællesskab, tilhørsforhold og engagement

Processen kan også være et formål i sig selv. Man kan have et ønske om at give enkeltpersoner et rum for refleksion og skabe møder mellem mennesker, som i sig selv forstærker deres oplevelse af tilhørsforhold til kirken. Hvis en deltager sætter ord på et hidtil uudtalt ønske om at være engageret i en bestemt aktivitet, bliver det lettere for ham efterfølgende at handle på det.

Inddrage i at skabe udvikling

Formålet kan også være at skabe en ramme, hvori deltagerne selv bidrager til at udvikle nye eller eksisterende tiltag. Der opstår ofte nye perspektiver og idéer, når man sammen med andre får til opgave at se på veje at gå i fremtiden.

Metoder - og fordele og ulemper

Der er mange metoder til at samle og skabe viden og udvikling gennem undersøgelser. Det følgende er ikke en håndbog i, hvordan man gør, men en kort præsentation som hjælp til at vurdere, hvilken metode det vil være mest oplagt at anvende i sin kirke, og eksempler på overvejelser, det er relevant at gøre sig i den forbindelse.

Lytterunde: I en lytterunde samler man en gruppe personer til en afslappet drøftelse af temaer som værdier, tro, liv og kirke. Dels får man selv indblik i, hvad folk er optaget af, dels skabes der kontakt til personer, som måske kun har sporadisk berøring med kirken. Rammen kan fx være ost og rødvin eller kaffe og kage. Denne metode anvendes i høj grad i Lokal Kirkeudvikling (se "At være en lyttende kirke", Kirken i dag, marts 2015).

Interviews: Interviews har den styrke, at man får udfoldet undersøgelsens temaer indgående. Der kommer eksempler på, og bandede citater kan stå me-

get stærkt som oplæg til efterfølgende drøftelse. I en interviewundersøgelse er det interessante ikke, hvor mange der har en bestemt holdning, følelse eller livssituation, men at nogen har den. En god og praktisk introduktion til kvalitative interviews er Steinar Kvaales "Interview – en introduktion til det kvalitative forskningsinterview" (1997).

Fokusgruppeinterviews: I en fokusgruppe samles fx 4-10 personer omkring et tema. Ud over 'effektivt' at få perspektiver fra flere personer, opstår der ofte nye pointer i samspillet mellem deltagerne, fordi de spejler sig i, modsiger og bygger videre på hinandens pointer.

Observation (aktivt deltagende eller passivt betragtede): Ved at overvære en konkret aktivitet kan man få andre perspektiver på, hvad der foregår, og

men på hvilke muligheder man sammen kan skabe.

Spørgeskema: En spørgeskemaundersøgelse kan gennemføres elektronisk eller via printede spørgeskemaer. Den kan give et begrænset (og altid lidt fortegnet og skævt) overblik over faktuelle forhold, holdninger, aktivitetsdeltagelse, ønsker m.v. i en større gruppe personer. En godt gennearbejdet spørgeskemaundersøgelse kan give en indikation om nogle forhold, som sparker relevante samtaler i gang, fordi det er åbenlyst for alle, at der er et resultat, der kalder på handling. Spørgeskemaundersøgelsen kan også signalere et ønske om at høre de mange ellers 'tavs' stemmer og effektivt (men overfladisk) indsamle input fra mange personer. En fare er, at man tror, man får svar på spørgsmål, som der ikke er basis for at konkludere noget på endeligt. En

forbrugerundersøgelser, hvor det forventes, at afsenderne, dvs. ansatte og menighedsråd, imødekommer de ønsker, deltagerne har fremsat. Dette lægger ikke ligefrem op til medejerskab og deltagelse.

I mange tilfælde vil det være oplagt at præsentere undersøgelsens resultater for deltagergruppen og måske endnu bredere, så folk har mulighed for at spejle sig i (dele af) undersøgelsen, kommentere på den, udfolde besvarelser i plenum og ikke mindst få anledning til selv at tage ansvar for, hvad der skal ske efterfølgende. Det kan ske på et offentligt menighedsmøde, en sogneafsten, over en kirkefrokost etc. Derudover er det oplagt at formidle viden fra undersøgelsen i kirkeblad, på hjemmeside, henviser til den i en prædiken m.v.

Man kan også oplagt drøfte centrale spørgsmål, udfordringer og muligheder fra undersøgelsen på personalemøder, som et punkt på et forlænget menighedsrådsmøde eller på tværs af frivillige og deltagere i en konkret aktivitet, hvor et tema fra undersøgelsen er relevant.

Hvem gennemfører undersøgelsen?

Om det er mest oplagt, at det er en præst, en kirke- og kulturmedarbejder, en daglig leder, et menighedsrådsmedlem, en frivillig eller en ekstern konsulent, der gennemfører undersøgelsen afhænger helt af undersøgelsens formål og sammensætningen af personer i og omkring kirken. En mulighed er også, at man henter konsulentsparring ind, fx fra Kirkefondet, til at støtte dem, der gennemfører en undersøgelse. Det kan kvalificere undersøgelsen og spare mange overvejelser, samtidig med at man selv har ejerskab over hele processen.

I mange tilfælde er det en fordel at have en projektgruppe, der mødes med de(n), der gennemfører undersøgelsen før, under og efter, det sker. Projektgruppen kan give feedback på udformning af undersøgelsestemaer, proces, spørgsmålsformulering og efterfølgende formidlingsform og det videre forløb. Det sikrer ofte en mere gennearbejdet og tilpasset proces, og det skaber et bredere ejerskab omkring den. ■



Der er mange måder at få mere information på. I Kirkefondets projekt "Lokal Kirkeudvikling" har man bl.a. arbejdet meget med lytterunder, som en måde at få mere at vide om lokalsamfundet på.

hvad deltagerne får ud af den. Hvem siger noget, hvordan er dynamikken i samtalerne, hvordan er folks kropssprog, hvordan er 'flowet' i aktiviteten med dens forskellige elementer osv.

Et fælles laboratorium: Man kan pege på et udviklingsområde og invitere ansatte, frivillige, deltagere, lokale beboere og lokale aktører (fx foreningsledere, kunstnere eller kommunalt personale) til at give deres perspektiver på, hvad der kan komme til at ske. Her er fokus ikke så meget på den enkelte person,

anden begrænsning er den, at man stiller de spørgsmål, man selv er optaget af og finder relevante, mens det muligvis er helt andre spørgsmål, der ville kunne kaste nyt lys over livet i kirken og pege på handlemuligheder fremadrettet. Oftest suppleres en spørgeskemaundersøgelse med enkelt- eller fokusgruppeinterviews.

Og hvad så? - undersøgelsen som et fælles anliggende

En risiko ved at gennemføre undersøgelser kan være, at det minder folk om



Martinus Nielsen

menighedskoordinator og daglig leder i Christians sogn i Aarhus

Christians sogn i Aarhus – hvem og hvad er det?

Christians sogn er et stort bysogn med 14.650 indbyggere. Heraf er 10.500 medlemmer af folkekirken. En sognekirke må nødvendigvis kende noget til sognets indbyggere og hvad sognet indeholder af institutioner og virksomheder mv., ellers kan kirken ikke være relevant for sognets befolkning.

Menighedsrådet har gennem en del år forsøgt at finde fakta om sognet. Det er sket via en sogneanalyse i 2006 og 2015. En sogneanalyse fra Kirkefondet kan varmt anbefales. Den giver et rigtig godt overblik over sognets indbyggere. Endvidere har menighedsrådet fysisk bevæget sig rundt i gaderne for at se, hvad sognet indeholder. Det kan anbefales, at man fysisk kommer rundt i alle hjørner af sognet.

Hvad fandt vi så ud af?

Vi fandt ud af, at der er over 6.000 unge mellem 20-34 år. Det er næsten 45 % af sognets indbyggere. Andelen af unge er steget med 10 % de seneste 7 år. Selvfølgelig er det interessant at vide, at der er så mange unge i sognet. Menighedsrådet har som følge af denne viden ansat en ungdomsmedarbejder, der særligt skal tage sig af de helt unge. Endvidere har vi etableret et samarbejde med kollegier i sognet og ungdomspræsten i Aarhus. Vi forsøger at møde de unge, der hvor de er. Eksempelvis arrangeres der fælles aftner, hvor man ser amerikansk fodbold, der laves julehygge og påskemåltid.

Arbejde blandt indvandrere

Vi fandt endvidere ud af, at andelen af indvandrere udgør 16 % (næsten 2.500) af sognets indbyggere. Det forklarer blandt andet den relativt lave dåbsprocent. De fleste indvandrere er

ikke medlemmer af folkekirken, men vi ønsker som kirke også at servicere dem. Der er mange, der skal have hjælp fra kirkekontoret i forbindelse med fødsel, navngivning, navneændring mv. Vi skal derfor have kompetencer til at klare de mange særlige opgaver for denne gruppe.



Gennem flere år har vi arrangeret aktiviteter for store boligområder i nærheden af kirken, hvor der bor mange indvandrere. Her leger vi med børnene og laver mad til 150-180 mennesker i hele uge 21 hvert år. Christianskirken startede projekter "Uge 21" i samarbejde med en boligsocial medarbejder. Dette samarbejde har udviklet sig til at omfatte to andre store boligområder, hvor der er mange indvandrere og mange socialt dårligt stillede. Samarbejdet er nu udvidet til at omfatte kommunen, boligforeninger og kirke. Sammen forsøger vi at gøre en forskel i sognet.

Høj flytteprocent, lav indkomst og mange unge

En anden spændende ting vi fandt ud af gennem undersøgelsen er, at 20 % af sognets indbyggere flytter hvert år. 80 % af dem er de unge. De seneste tal viser, at vi i 2013 fik næsten 4.000 nye indbyggere. Det betyder, at vi hele tiden skal satse på at synliggøre kirken. Rigtig mange af de folk, der i dag bor i sognet var her ikke for et år siden. Derfor husstandsomdeler vi også vores kirkeblad til alle.

32 % af sognets indbyggere har en årlig indtægt på højst 188.106. Der er derfor mange, der har brug for hjælp. Gennem Christians sogns menighedspleje deles hvert år julehjælp ud til mange. Gennem puljemidler fra provstiet har vi for tre år siden fået ansat en diakonal medarbejder, der blandt andet sørger for praktisk hjælp til rengøring, havearbejde, indkøb ol.

I Christians sogn er mange unge mellem 20-29 år medlem af folkekirken. Det har givet os mod på at få hævet dåbsprocenten. Vi følger derfor de forsøg, der laves andre steder i landet med spænding, og det forventes, at vi vil gøre en indsats for, at flere børn fra sognet døbes.

Så den viden, vi har fået fra sogneanalyserne og vores øvrige viden om sognet, bliver virkelig brugt, når vi skal planlægge kirkens fremtidige arbejde. ■



Niels Nymann Eriksen

sogne- og indvanderpræst i Apostelkirken i København

En hjælp til at kvalificere menighedens egen samtale omkring fremtiden

Apostelkirken på Vesterbro fik hjælp af Kirkefondet til at lave en undersøgelse om forholdene i menigheden.

Apostelkirken på Vesterbro er en del af Vesterbro sogn, som er et sogn, der er resultatet af en fusion af 8 sogne ved forrige menighedsvalg. Af menighedsrådet fik Apostelkirken officielt den opgave at skulle betjene mennesker med anden etnisk baggrund end dansk samt i samarbejde med Café Exit at yde en kirkelig resocialisering for indsatte. Det er en del af menighedens historie, at vi gerne vil udøve menighedsdiakoni (til forskel fra den mere institutionaliserede diakoni).

Udfordret af udviklingen

Denne tanke om at skabe et menighedsfællesskab, som forsøger at åbne sig overfor socialt udsatte grupper i vores samfund med integration i det kirkelige fællesskab som væsentligste arbejdsmetode, lever i menigheden, men er også blevet udfordret af udviklingen over de sidste år.

Over de senere år er der særligt inden for indvandrer- og flygtningearbejdet, sket en udvikling, så der nu er omkring 50 gudstjenestegængere med anden etnisk herkomst på en gennemsnitlig søndag. I takt med at flygtningearbejdet udviklede sig, måtte vi erkende, at arbejdet havde sine omkostninger.

Undersøgelse af forholdene i menigheden

Menighedsrådet for hele Vesterbro sogn har været meget generøst med at

tilføre ressourcer, som kunne skabe gode rammer om arbejdet, og menigheden har været omstillingsparat til at tage del i dette arbejde. Ikke desto mindre måtte vi også se i øjnene, at der tilbagevendende kom meldinger, og at der var en tendens, at denne gruppe, og særligt asylansøgerne, igen og igen kom til at rydde dagsordenen for os præster, og at dele af søndagsmenigheden oplevede, at præsterne kom lidt på afstand af den "danske" menighed.

Menighedsrådets indvandrerudvalg rådede os til at få lavet en undersøgelse af forholdene i menigheden, og menighedsrådet bevilgede midler til at få Kirkefondet til at lave en undersøgelse af forholdene i menigheden, som kunne hjælpe os til at se vores situation og behov lidt klarere end hidtil.

En vellykket proces

Resultatet blev en rapport, som allerede nu har tjent som grundlag for menighedsrådets beslutning om at imødekomme menigheden ønske om at ansætte en kirke- og menighedskoordinator. Men det vigtigste resultat, når jeg nu ser tilbage, var nok ikke selve



Foto: Charlotte Lydholm

rapporten, eller den tilførsel af ressourcer, som den delvis kan sige at have bragt med sig, men selve processen. Den bestod dels af en følgegruppe, som var i en fortløbende samtale med Kirkefondets konsulent om, hvordan undersøgelsen skulle lægges an, og hvordan resultaterne skulle fortolkes, dels af fokusgruppeinterviews, en spørgeskemaundersøgelse en søndag efter gudstjenesten, hvor menigheden blev hørt samt et menighedsmøde en anden søndag, hvor resultaterne blev fremlagt og drøftet af menigheden. Denne proces skabte rammer om en samtale, som nok ikke ville kunnet have fundet sted uden Kirkefondets kyndige støtte. ■



Christina Skovgaard Iversen
kirkekoordinator i Adventskirken i Vanløse

Undersøgelse af babysalmesang og hvad så?

”Babysalmesang er folkekirkenes største succes i efterkrigstiden” sådan lød overskrifterne i flere af landets største aviser sidste efterår. De store ord kom efter offentliggørelsen af rapporten ”Tager du barnet ved hånden, tager du moderen ved hjertet”, der viste, at babysalmesang på bare 13 år havde spredt sig til hele landet.

Undersøgelsen viste desuden, at minimum 15.000 nybagte forældre hvert år går til babysalmesang og, at de i mange kirker endda har ventelister. Som en af projektmedarbejderne på rapporten var konklusionerne for mig ganske velkendte. Det nye var, at jeg som nyansat i folkekirken pr. 1. august sidste år, nu selv var en del af den institution, som jeg havde undersøgt, og i dag har et medansvar for at udleve rapportens konklusioner – denne nye rolle har vist sig udfordrende, men også utrolig spændende. Men først til hvad vi undersøgte og hvorfor?

Hvorfor undersøge babysalmesang?

Bag undersøgelsen lå et ønske om at blive klogere på, hvordan børnefamili-

er bruger folkekirken, og hvad der skal til for, at kirkens tilbud er relevante for denne gruppe. Aktiviteten babysalmesang er særligt interessant i og med, at deltagelsen ikke bygger på en tradition, som barslende forældre viderefører til deres børn, fordi de selv er blevet taget med af deres forældre, som det er tilfældet med fx dåb, juleaften og konfirmation, men derimod bundet i et bevidst valg fra familiens side. Med babysalmesang har folkekirken dermed fået et koncept, som passer lige ind i den moderne families præferencer – men hvorfor? Hvad er det, der får mødre og fædre til at tage deres nyfødte barn med i kirken ugentligt i flere måneder, tilmed i en kirke som de ellers næsten aldrig bruger?

Hvorfor kommer de barslende forældre?

Det umiddelbare svar er, at de kommer, fordi rytmen og musikken er godt for barnets udvikling – og så er det billigere end at gå i musikskolen. Men det er langt fra hele historien. Der er en lang række faktorer, der spiller ind for at forklare babysalmesangs store appel til særligt de barslende mødre. Det handler om kirkerummet, nærværet, hyggen, fællesskabet, nye bekendtskaber, ro, musik, kvalitet, behovet for at komme hjemmefra osv. Babysalmesang skaber et helt særligt ”rum”, der gør, at mødre helliger sig barnet og glemmer alle hverdagens praktiske overvejelser. Aktiviteten i kirken giver på den måde forældre og børn positive oplevelser, som de tager med sig, også når barslen er slut. Kirken er for dem blevet ”deres kirke” og er et sted, som de har lyst til at besøge igen, hvis de får en invitation.

Succes – og hvad så?

Undersøgelsen af babysalmesang viste dog også, at der på trods af succesen stadig er et potentiale i babysalmesang, som ikke udnyttes af langt de fleste kirker. Det handler især om 1) inddragelsen af det kristne univers og 2) fastholdelse. I mange kirker er der en berøringsangst for at vise, at babysalmesang er en kristen aktivitet, men mit indtryk fra de mange interviews i forbindelse med undersøgelsen er, at

Babysalmesangsrapporten er udarbejdet for Center for Samtidsreligion på Aarhus Universitet og Danmarks Kirkelige Mediecenter af projektmedarbejderne Christina Iversen og Gitte Laugesen med lektor i teologi ved Aarhus Universitet og leder af Center for Samtidsreligion Marie Vejrup Nielsen som forskningsansvarlig.

Undersøgelsen baserer sig på 1) spørgeskemasvar fra over 60 procent af landets pastorater (ca. 750), 2) deltagerobservationer i ni kirker fordelt ud over hele landet, 3) interviews med ca. 25 brugere og arrangører af babysalmesang samt spørgeskemasvar fra over 500 mødre og fædre, der har gået til babysalmesang.

de fleste mødre/fædre egentlig er meget åbne over for det kristne univers og det at snakke om mere og andet end, hvordan barnet har sovet. En af rapportens konklusioner er samtidig, at flere kirker burde tilknytte en præst til babysalmesang, da det automatisk indbyder mødre til nogle dybere

Med babysalmesang har folkekirken fået et koncept, som passer lige ind i den moderne families præferencer – men hvorfor?

snakke om livet og troen. Dermed viser kirken også mødre/fædre, at præsten kan være en ressource i deres liv, og et sted man kan henvende sig, når livet er svært. Derudover mangler de fleste kirker en strategi for, hvordan man fastholder relationen til familien, når barselstiden er slut. Kirkerne bruger rigtig mange penge og ressourcer

på at få barslende forældre ind i kirken til babysalmesang, og det lykkes, men hvorfor stille sig tilfreds med, at de kommer, mens barnet er baby. Babysalmesang burde i endnu højere grad fungere som rekruttering og sætte gang i en livslang relation til barn og familie, og jeg tror, at det er nøglen til at sikre folkekirkens fremtid.

Fra forskning til virkelighed

Der er ingen tvivl om, at det var lettere at være forskeren, der lavede anbefalingerne til folkekirken, end at være inden for murene og skulle føre dem ud i livet, men når det er sagt, så står det endnu mere klart i dag, hvor vigtigt det er, at vi som kirke stiller spørgsmålet: Hvad får mødre og børn med fra babysalmesang, og hvordan får vi dem til at komme igen? Babysalmesangsforældre og børn er vores fødekæde. De skal ikke kun have en god oplevelse. Vi skal sikre os, at vi sætter frø til et fremti-

digt engagement i folkekirken og måske endda en kristen praksis. Jeg ved, hvor svært det er. Jeg føler det samme som de interviewpersoner, jeg selv interviewede, nemlig en frygt for, at fadervor og snak om tro vil skræmme folk væk. Det handler om de små skridt. Hos os er vi begyndt at lave en rytmikgudstjeneste som afslutning på babysalmesangsforløbet, så mødre og børn møder præsten og præsenteres for større dele af den kristne praksis. Strategier for fastholdelse er altid svært – hvad kan få forældrene til at komme, når deres travle hverdag igen begynder med arbejde og institution? Jeg prøvede at lave en lille undersøgelse til legestueforældrene, hvor jeg ville have dem til at svare på, om de havde lyst til et rytmiktilbud efter barslen og hvornår. Interessen var stor, og lørdag formiddag var den dag, de fleste valgte som deres foretrukne – så det prøver vi her i august. ■

Babysalmesang burde i endnu højere grad fungere som rekruttering og sætte gang i en livslang relation til barn og familie, konkluderer rapporten.





.....
Dorte Kappelgaard
udviklingskonsulent i Kirkefondet

Fra viden til handling – erfaringer fra Lokal Kirkeudvikling

Hvordan kan man gå fra at samle og skabe viden til at handle, så der sættes gang i en udvikling i en positiv retning? Det har man i 30 kirker i by og på land prøvet kræfter med over de seneste 2-3 år gennem Lokal Kirkeudvikling. Denne artikel bygger på erfaringer fra disse kirker.

Når udviklingen sker, mens man spørger udadtil

I en af de kirker, der deltog i Lokal Kirkeudvikling, inviterede man de lokale institutionsledere med ud på en kop kaffe for at høre, hvilke behov de så i området. Det viste sig, at disse ikke var vant til at mødes. Her blev kirken et samlingspunkt i lokalområdet, og samtalen blev et mål i sig selv. Efterfølgende har det været langt nemmere at tage kontakt, fordi der var blevet etableret en kontakt i forbindelse med, at man op søgte ny viden. At gøre sig selv sårbar ved at komme på udebane kan åbne op for, at man som kirke får nye berøringsflader.

Når viden giver en 'handlingsparat' vision

I Møllevang Sogn i Århus har man åbnet en genbrugsbutik i samarbejde med Kirkens Korshær, fordi der er behov for et samlingssted med rummeligt fællesskab for nogle af de mange socialt udsatte i området.

Hvad gjorde det muligt at sætte så stort et projekt i søen på meget kort tid? Sogneprofilen, et statistisk overblik over indbyggere i sognet fra Kirkefondet, havde været en øjenåbner. Den viste, at der var behov for sociale indsatser i sognet. På den baggrund havde man gjort sig klart, hvilke værdier man ønskede at fremme som kirke. Den fælles retning blev samtidig formuleret på en måde, som folk i kirken kunne genkende sig selv i, midt i mangfoldighe-

den af aktiviteter. Der var en oplevelse af, at man ville det samme og af at have en skarp vision. Da der så kom en invitation til et partnerskab omkring en genbrugsbutik fra Kirkens Korshær, var man i stand til at handle hurtigt. Viden havde skærpet visionen og givet handlekraft.

Vidensindsamling som rettesnor for aktiviteter

I Mejdal Kirke i Vestjylland kommer der mange børn til fastelavnsgudstjeneste, og stadig flere børnefamilier deltager i højmesserne. Baggrunden er, at man i den aldrende aktive menighed ønskede at se nogle af de mange familier, der flyttede til sognet, tage del i livet omkring kirken.

Hvad har skabt den kontinuerlige tilknytning af yngre kirkegængere? Man samlede grupper af forældre i en 'lytterunde', hvor man spurgte til, hvad de kunne tænke sig, man gjorde ved både særgudstjenester og almindelige gudstjenester. Her udtrykte forældre deres ønske om, at der var plads til børnene under selve gudstjenesten, så de ikke skulle 'sendes udenfor' til et særligt børneprogram. Derudover blev forældre involveret i at skabe en fastelavnsgudstjeneste. Dette ønske har man taget alvorligt i den løbende proces med udvikling og inddragelse.

At lade ny struktur bane vej for handling

I en kirke var der ikke overskud til at

starte nye diakonale projekter op, selv om både sognestatistik og lokalt kendskab viste, at der var et behov. Samtidig var det et internt ønske, der stod højt på listen. Derimod var der behov for en struktur, som fremadrettet vil gøre det lettere for mange flere at engagere sig.

Her har man brugt udviklingsforløbet til at nedlægge et stort aktivitetsudvalg, der ikke var særligt handlekraftigt, og at oprette en lang række mindre udvalg, som skal gå i dybden med udvikling i forhold til en målgruppe eller en aktivitet. Det er ikke den mest synlige handling udadtil, men den baner vej for, at der kan ske langt mere i fremtiden.

Når viden og løsninger opstår i fællesskabet

I St. Brøndum i Nordjylland mødtes 8-10 personer til en sogneaften med fokus på kirkens videre udvikling i samspil med lokalområdet. Præsten brændte for, at små børn får oplevelser i naturen og et nyt menighedsrådsmedlem for fællesskab mellem ældre og børn. De drøftede mulighederne for at kombinere disse idéer. Den ene havde kontakt til en del ældre, den anden til flere familier gennem hendes egne børn, og så manglede de bare et sted at samle folk. En kirkegænger tilbød, at man kunne mødes ved bålstedet i hans æbleplantage. Konceptet blev udviklet på 20 minutter: Ældre skal fortælle historier fra gamle dage, præsten fortæller en bibelhistorie, og så skal der være naturrelaterede akti-



Foto: Kirkefondet

De seneste 3 år har omkring 30 kirker været med i Lokal Kirkeudvikling. Forløbet er nu blevet evalueret, og man kan læse hele evalueringsrapporten på www.lokalkirkeudvikling.dk. Foto fra en af forløbets konferencer.

viteter med udgangspunkt i bålsted og æbleplantage.

At turde stille spørgsmål, man ikke har svaret på

Eksemplet fra St. Brøndum viser, hvor vigtigt det er at lukke både sin viden, sine idéer og sine handlemuligheder ud i kirken som det fællesskab, der ønsker at handle. Det er en oplagt vej til at opnå viden først at spørge sig selv og hinanden: Hvilke behov råber os ind i ansigtet? Hvad forsøger vi at undgå at forholde os til? Man kan være bange for at se behov i øjnene, fordi man ved, vi ikke umiddelbart har løsningen, eller ikke magter at gennemføre den selv. Der kræves et mere omfattende svar, end det man kan give, eller der er brug for flere hænder, kompetencer, relationer etc., end man har.

Begge dele, manglen på svar og afmagten i forhold til at møde et behov kan være en helt afgørende åbning. De kan gøre os hårde og få os til ikke at ville se virkeligheden i øjnene, og de kan gøre os sårbare og åbne os mod omverdenen: Hvem kan se en vej at gå? Hvem har det, der er brug for, for at dette kan lykkes? Hvem vil være med til at udforske dette ukendte land?

Barrierer for forandring

Hvad kan hindre udviklingen i at ske?

- Man tør ikke lade aktiviteter dø. Skal noget nyt ske, kan der være behov for at afvikle noget, som enten har haft sin storhedstid, eller som blot ikke er det, man ønsker at prioritere fremover.

- Man mister fokus over tid. Får man ikke arbejdet med udviklingsområdet tilstrækkeligt ofte, mistes energi og fokus let. Mangel på konkrete målsætninger, fordeling af opgaver og efterfølgende opfølgning er ofte afgørende og kan tage luften af mange gode idéer.

- Det nye forplantes ikke i menighedsråd og blandt ansatte. Skal der ske en grundlæggende forandring i kirkens liv, må der sættes tid af til, at vigtige aktører i kirken inddrages og får medejerskab over processen, eller i det mindste ikke modarbejder den.

- Byggeprojekter eller ansættelsesprocesser skaber 'undtagelsestilstand' og sluger alle kræfter. Nogle gange tager et præsteansættelsesforløb, bygning af ny sognegård eller en konfliktproces al fokus i en periode.

- Administration og vedligeholdelse af det eksisterende tager fokus. Hvis ikke der er plads til at drøfte kirkens liv og vækst på menighedsråds- og personalemøder, kræver det en meget stor indsats fra enkelt personer at få nytænkning til at blive en del af kirkens liv.

- Uenighed om kirkens profil. Hvis man grundlæggende er uenige om, hvad kirken er til for, og hvordan det skal eller kan komme til udtryk, kan nye initiativer nemt ende i ingenting.

Hvad fremmer udviklingsprocessen?

Hvad kendetegner så en sund og bæredygtig udvikling? Erfaringen fra Lokal Kirkeudvikling er følgende:

- At være kirke kræver besindelse, refleksion og undren hver for sig og sammen.
- Bevidst, fokuseret arbejde med udvikling kræver tid, energi og fokus.
- Der må være et dynamisk samspil mellem visionsarbejde og målrettethed på den ene side og åbenhed for de muligheder, der opstår i konkrete situationer på den anden.
- Inddrag målgruppen eller andre lokale tidligt i processen, ikke når den er afsluttet.
- Det er en hjælp at dele erfaringer med andre i lignende situationer, selv om det kan virke sårbart at åbne sig og være ærlig. ■

Læs mere om Lokal Kirkeudvikling på www.lokalkirkeudvikling.dk



Thue Raakjær Jensen

sognepræst i Ikast og ansvarlig for kirketællinger i Viborg Stift

Kirketælling som hjælp til planlægning i sognet

Menighedsrådets aktivitetsudvalg sidder til møde. Nu skal der IGEN planlægges et års aktiviteter i kirke og sognegård. Man sidder med årsplanerne fra de sidste år. Og hurtigt ender man i en diskussion om gentagelser, succeser og mindre gode oplevelser. Alle har en ide om, hvor mange der var til de forskellige arrangementer. Men hvor mange var der egentlig – sidste år – for 2 år siden? Skal vi bare gøre, som vi plejer?

Pludselig bliver diskussionen afsporet, mener formanden, for én bringer et nyt tema ind i diskussionen. Hvor mange er mange egentlig? Og er mange udtryk for, at et arrangement er en succes? Kan succes altid måles i antal – burde det ikke langt mere være indhold? Formanden mener, at høstfesten for de gamle med spillemandsgruppen på savblad altid er en succes, for her er sognegården jo proppet, og æblekagen er fantastisk. Det vil så sige, indvender en anden: at vi ikke skal holde menighedsrådets årlige menighedsrådsmøde mere, for da kom der kun 1 deltager? – Det var altså ikke væsentligt, fordi der ikke kom nogen!

Denne lille fiktive skildring fortæller lidt om, hvad kirketælling – eller måske nærmere aktivitetsstatistik – kan bruges og misbruges til. Når et sogn tæller alt, hvad der foregår, opbygges der en historik over aktiviteter og antal deltagere i disse. Enhver, som har skullet planlægge, kender godt diskussionen af, hvor mange der egentlig var til et arrangement for 1, 2 eller 3 år siden. Vi mener at kunne huske, men kan i virkeligheden ikke. I den kirkelige verden er det bare ikke altid antallet, som er afgørende. Det er indholdet. Der er ting eller emner, som kan være så væsentlige – populære eller upopulære – at de skal belyses, fordi sandheden er vigtig, men måske ilde hørt.

Kirketællinger har modbevist rygтет om de tomme kirker

Da biskoppen over Viborg stift for nogle år siden iværksatte tælling af alle aktiviteter i sognene, var det første formål at komme rygтет om de tomme

kirker til livs. Det blev også den første historie, som pressen fik ud af kirkestatistikken. Denne historie har her i forsommeren gentaget sig i Ålborg og Haderslev stifter, som har iværksat lignende tællinger. Med faktuelle tal om deltagere i gudstjenester og kirkelige arrangementer er det ikke længere journalisterne, som vælger tid og sted til at tælle. Historien er god nok, men er ikke argument nok for at bibeholde kirketællinger over flere år. Kirketælling – aktivitetsstatistik – skal i stedet for være en hjælp til planlægning i sognene. Ikke altid for at gøre antallet til en succes, men for at kunne fastholde fakta omkring aktiviteter og aktivitetsændringer i stedet for den menneskelige flygtige erindring om disse.

Hjælp til planlægning i sognet

Et reelt eksempel: Et stort sogn har gudstjeneste hver søndag 2 steder i sognet. En morgengudstjeneste i den lille kirke – højmesse i den store. 2 af præsterne vil gerne prøve at holde



Med faktuelle tal om deltagere i gudstjenester og kirkelige arrangementer er det ikke længere journalisterne, som vælger tid og sted til at tælle, hvor mange der kommer til gudstjeneste.

nogle forskellige eksperimenterende gudstjenester søndag eftermiddag. Når disse anderledes gudstjenester foregår, afflyses morgengudstjenesten. Den faste morgenmenighed er ikke så begejstret. Hurtigt starter rygтет: der kommer jo heller ikke så mange til de der andre gudstjenester. Personalet er heller ikke begejstret og bekræfter det samme: nej, der var kun 5 sidste søndag eftermiddag.

Tællingerne viste noget andet. De viste, at der faktisk kom flere til de eksperimenterende gudstjenester, end der kom til morgengudstjenesterne. Der kom også flere til højmesse de søndage, for nogle fra morgengudstje-

nestemenigheden kom i stedet for til højmesse. Til den enkelte anderledes gudstjeneste kom der måske færre, men det blev opvejet af, at der til andre kom flere. Antalsmæssigt viste tællingerne altså – hvad ingen faktisk kunne eller ville huske – at der kom flere til gudstjeneste samlet set. Hvis man regner med, at det er en stort set fast menighed, som kommer til mor-



Illustration: Niels Thure Krarup

Thue Raakjær Jensen har stået for kontrol og bearbejdning af indberettede kirketællinger i Viborg stift, og han har udarbejdet oversigter til biskop og stift. Han har udarbejdet oversigter til provstier til visions- og planlægningsarbejder og har svaret på konkrete forespørgsler fra presse og forskere. Thue har været frikøbt nogle få procent fra arbejdet som sognepræst i Ikast.

gengudstjeneste og til højmesse, så betyder det, at der kommer nogle til de eksperimenterende gudstjenester, som ellers ikke kommer. Der kan også være personer, som vælger at gå til 2 gudstjenester den samme søndag.

Som det kan ses af eksemplet, så kan tællinger ikke stå alene, hvis man vil uddrage andet end tal af dem. Vil man vide mere, så må man have deltagerne i tale. Dvs. tallene kan fortælle noget om antal deltagere i en gudstjenesteform i forhold til en anden, men kan ikke tage højde for gengangere. Kirketælling er et oplagt udgangspunkt for videre analyse. Men på trods af det, kan tallene, som det ses, umiddelbart bruges til at hjælpe et sogn med planlægning. I eksemplet er der god grund til at gå videre med de eksperimenterede gudstjenester. Om der bør være flere eller færre, det ville tallene på sigt kunne vise. Men hvem der deltager og hvorfor, siger tallene ikke noget om.

Deltagelsen skal regnes i procent i forhold til indbyggere

Når man har tællinger i et helt stift, er der god grund til at omregne tallene til procenter i forhold til indbyggere. Det er da fantastisk, at et sogn kan have et gennemsnit i antallet af kirkegængere på langt over 100, mens der i nabosognet er under 10. Det er bare ikke så fantastisk, når det store sogn måske er på 15.000 indbyggere, og det lille sogn har 900. De 10 er altså procentuelt flere end de 100. I denne tid, hvor der fokuseres meget på kirken på landet, viser kirketællingerne, at kirken på landet har alt mulig god grund til at være glade for deltagerantallet. Frygten for, at kirketælling bruges til at lukke kirker, kan mange gange afløses af glæde over det procentuelle antal deltagere. Hvor man i et stort sogn måske kan glæde sig over det store faktuelle antal, må man samtidig være meget ydmyg over det lille sogn, som ofte langt overgår det store sogn i procentvis deltagelse. Tællingerne kan vise, at små sogne på ingen måde bør føle sig underlegne i forhold til store sogne.

Kirketællinger kan aldrig stå alene

Kirketællinger – aktivitetsstatistik – skal være et planlægningsredskab og en faktuel historik. De kan og skal fortælle den gode historie om de mange deltagere – faktisk og procentuelt – men de kan ikke fortælle noget om kvalitet og indhold. Derfor bør kirketællinger aldrig stå alene. Tallene må altid følges af et ”hvorfor” eller ”hvorfor ikke”. Kirketællinger skal fastholde det faktiske og stillede spørgsmål.

Aktivitetsudvalget i eksempelfortællingen i indledningen ville med en kirketælling kunne have taget udgangspunkt i det faktiske deltagerantal – og kunne så have fået en god diskussion om indholdet, som ikke nødvendigvis afhænger af antallet, men derimod om man f.eks. synes, at savbladsspillemandsmusik og æblekage er et vigtigt indhold i et kirkeligt arrangement. ■

Om kirketælling i Viborg Stift

Siden april 2013 har der været kirketælling i Viborg Stift. Deltagere i gudstjenester, kirkelige handlinger og arrangementer, som menighedsråd har indbudt til, er blevet talt.

Den kirkebogsførende sognepræst er ansvarlig for, at tallene oplyses hver måned.

Til praktisk gennemførelse anvendes Kirkekalenderen på sogn.dk, som indeholder en tællefunktion. Det betyder, at alle gudstjenester og arrangementer annonceres på sogn.dk og Kirkekalender-app'en. Ugeaviser og dagblade kan automatisk få tilsendt oplysninger om den kommende søndags gudstjenester ved at være tilmeldt Kirkekalenderen.



Christian Roar Pedersen
sognepræst og mediekonsulent i Aalborg Stift

Viden afliver mediemyter

Der er ingen, der kommer i kirken. Det ved enhver. Et mantra, der bliver gentaget ofte i diverse medier. Man lider af forfølgelsesvanvid, hvis man tror, der sidder nogen bag ved en i kirken. Os, der kommer i kirken, kan dog ikke genkende billedet. Vi kan se, at kirkelivet blomstrer de fleste steder. Folk søger faktisk kirken. Vi kan bare ikke bevise det. Eller kunne.

Indtil vi havde de første resultater af kirketællingerne i Aalborg Stift, var det en påstand. Nu er det fakta. Der kommer flere i vores kirker, end der kommer i biografteatre, museer og teatre. Kirken er en succes. 1,6 millioner deltagere er der til vores gudstjenester og arrangementer hvert år. Resultater fra andre stifter fortæller en lignende historie.

En sensation for medierne

I otte år har jeg arbejdet med at gøre kirken synlig i medierne. Det er et godt job, for der er mange positive historier at fortælle. Billedet i medierne er vigtigt, fordi folk får deres viden om verden derigennem. Det er et vilkår for politikerne. Ved det netop overståede folketingsvalg var det ikke de fysiske valgsteder, der gav resultatet. Det var den viden og det billede, vi fik gennem medierne, der afgjorde, hvor krydset skulle sættes.

Midt i valgkampen blev forsiden af Nordjyske Stiftstidende ryddet for politik. Hovednyheden var "Myten om tomme kirker kan aflives". Artiklen var flankeret af et stort foto fra babysalmesang. Dagen før havde DR bragt den samme nyhed, og flere medier fulgte trop. Sensation er et kendt nyhedskriterium, og det er en sensation for medierne, at der faktisk kommer nogen i kirken.

Kirken kan tage skeen i egen hånd

Sådan kan viden og tal bruges meget bevidst i kirkens pressearbejde til at

aflive mediemyter. For det var selvfølgelig ikke en tilfældighed, at nyheden blev bragt. Den var nøje planlagt, og kirken satte dagsordenen.

Alt for ofte har jeg oplevet det modsatte. At andre kommer med statistik om kirken og bestemmer, hvad vi skal diskutere i pressen. Aviserne bestiller selv analyser, og så diskuterer vi alle fx opstandelsestro ud fra dem.

Ved selv at indsamle viden kan kirken tage skeen i egen hånd og aktivt påvirke medie billedet. Vi undgår, at befolkningens billede af folkekirken tegnes af analysebureauer, der stiller ledende eller uvidende spørgsmål.

Viden styrker forkyndelsen

Da biskop Henning Toft Bro fra og med påsken 2014 satte alle sogne i Aalborg Stift til at tælle samtlige deltagere til gudstjenester og kirkelige arrangementer, var det et stort apparat, han satte i gang. Til gengæld får vi uvurderlig viden om aktiviteterne rundt om i kirker og sognegårde. Viden, som kan bruges af det strukturudvalg, biskoppen har nedsat. Viden, som kan bruges i pressearbejdet. Men først og fremmest viden som kan bruges til at styrke forkyndelsen.

Da vi for nogle år siden fik en kommunikationsplan i stiftet, slog biskoppen fast, at vi kommunikerer for at



forkynde Kristus som verdens frelser. Det er målet, og det er også Henning Toft Bros afsæt, når der tælles kirkegængere. Forkyndelsen er i centrum.

Hvis vi holder fast i det udgangspunkt, behøver ingen frygte en djøfisering, når vi indsamler viden om kirken. Der er ikke tale om excelarks-ideologi, men om ikke at sætte sit lys under en skæppe. Lyset skal i stedet sættes frit fremme i medierne, så folk kan se, at Kristus lever i kirken og giver den ånd og kraft til at tale ind i vor tid med et budskab, som folk strømmer i kirke for at høre. ■



Elof Westergaard

biskop i Ribe Stift

Kirketælling – unødvendig viden

Den viden og "god presse", man kan få ved at tælle kirkegængere, står ikke mål med den usikkerhed, kirketællinger på stiftsniveau og landsplan skaber hos menighedsrådene.

Gudstjeneste søndag morgen. Da kirkeklokken ringer og bedeslagene lyder, kommer de sidste ind i kirken, og menigheden, en lille flok, er samlet til gudstjeneste med bøn, læsning, salmesang, prædiken og velsignelse. Vi slutter af med at synge "Morgenstund har guld i mund" med liniere: "Gå da frit enhver til sit/ og stole på Guds nåde./ Da får vi lyst og lykke til/ at gøre gavn, som Gud det vil,/ på allerbedste måde." Således opbygget går vi hjem fra kirke.

Det er godt og til stadighed grænseoverskridende at være til gudstjeneste, og det uanset om kirken er fyldt eller vi kun er et par håndfulde samlet. Guds ord rusker op i vores egoisme og egen-sind. Livet bliver sat i perspektiv, og vi bliver opbygget og kan efter gudstjenesten gå fra kirke trøstet og fuld af håb. Livet er en Guds gave, og det handler om andet og mere, end hvad jeg selv kan magte. Og når jeg glemmer det i løbet af ugen, så er der heldigvis gudstjeneste igen næste søndag.

Jeg bruger gerne enhver lejlighed til at tale gudstjeneste til bedste, og jeg mener, at biskop Peder Palladius havde ret, når han i "En Visitatsbog" skriver, at det at høre Guds ord er den bedste måde at tage vare på sin tid.

Hvis der skal tælles, skal det være et sogneanliggende

Et af hovedargumenterne for at tælle kirkegængere har ganske vist en tilsvarende opbyggelig pointe. Tallene har, udover det overblik de giver, i høj grad været med til at afkræfte mediernes myte om de mange tomme kirker med kun ganske få kirkegængere søndag morgen.

De stifter, som hidtil har talt kirke-

gængere, har offensivt kunnet gå ud i medierne med tal om, at så og så mange kirkegængere var i kirke første søndag i advent og til påske. Det er ikke alle steder prangende, men der er faktisk mange mennesker i dette land, som holder af deres kirker og som glad og gerne deltager i søndagens gudstjeneste. Jeg vil, forenklet sagt, foretrække, at vi i sognene i højere grad taler om vores glæde ved at gå i kirke, end at vi bruger tid på at tælle kirkegængere.

Men uagtet, at tælleriet har givet offentligheden en viden, som rykker ved gamle fordomsfulde myter, så er min skepsis usvækket. Jeg bryder mig simpelthen ikke om, at man på centralt hold, i folkekirkelige regi, i stifterne, byder sognene at tælle kirkegængere. Hvis der skal tælles, skal det være et sogneanliggende, og noget menighedsråd og præst ønsker.

Jeg kan sagtens se, at tallene kan være et godt datagrundlag, og de kan være medvirkende til at give, ikke mindst den bredere offentlighed, et mere nuanceret billede af det kirkeliv, som findes i Danmark. Men centralt bestemte kirketællinger kan også, og med god ret, opfattes som styringsinstrument, og de bliver derfor af mange menighedsråd betragtet med stor skepsis.

Dialogen er det vigtigste

Tal og statistik har deres berettigelse, og de indgår naturligvis som en del af min hverdag som biskop. Tal, diagrammer og oversigtstabeller kan være både gode og nyttige for at skabe sig et overblik, men de kan også skabe unødigt ensart-



ning, mindre frihed for den enkelte og mindre sans for det særlige.

Hvert stift har fået tildelt et fast antal præster. Lønmidlerne er begrænsede, og behovet er stort. I dialog med menighedsråd og provsterne prøver jeg som biskop naturligvis på at få præstestillingerne placeret, så de bedst dækker de mange opgaver, der er i stiftets mange sogne. Sognene er ikke statiske størrelser. Der er sogne, der vokser, og andre, hvor befolkningstallet falder. Der er sogne, hvor kirkelivet er sygnet hen, og hvor man ikke kan samle en menighed andet end hver anden søndag, men der er også andre kirker og sogne, hvor der er behov for mere præstelig betjening. Desuden er der de nødvendige opgaver med at betjene sygehuse, hospicer, arresthuse, fængsler m.m. I forbindelse med hver eneste embedsskifte er jeg naturligvis nødt til at overveje, om der eventuelt skal ske ændringer i sognet, i pastoratet eller i den funktion, som den afgående

Fortsættes næste side ►

Velkommen til Kirkefondets jubilæumsaktiviteter

Kirkefondet har i anledning af 125 års jubilæet lejet skibet "Jeppe" i 2 uger. I disse to uger vil det blive omdannet til "kirkeskib", og i forbindelse med selve jubilæet i weekenden 2.-4. oktober ligge til kaj ud for Havnegade 39 i København. I de to uger omkring jubilæumsweekenden vil det være "kirke" i henholdsvis Sydhavn (uge 40) og Nordhavn (uge 41) med et spændende program. Se hele programmet på www.kirkefondet.dk



Fredag den 2. oktober: Høring kl. 14-17: Hvor er folket – hvor er kirken?

Høringen er fortrinsvis for presse, kirkepolitikere, beslutningstagere i kirken, kirkelige organisationer og andre interesserede.

Oplægsholderne ved høringen, som også giver rum for debat blandt og med paneldeltagerne, er: Domprovst Anders Gadegaard: Hvor skal den næste kirke i København bygges – og hvordan? Politisk kommentator Søs Marie Serup: Hvad skal vi med folkekirken?

Journalist og politisk kommentator Lotte Hansen: Kirkens rolle i mediebilledet i fremtiden

Professor Jørn Henrik Petersen: Kirkens rolle i velfærdsstaten i fremtiden

Fremtidsskriver Marianne Levinsen: Hvor bevæger samfundet sig hen – og hvordan vil det påvirke folkekirken?

Der er begrænset plads på "Kirkeskibet", så vi beder om tilmelding senest mandag den 28. september 2015.

Lørdag den 3. oktober: Reception kl. 11-13

I anledning af Kirkefondets 125 års jubilæum inviteres samarbejdspartnere, repræsentantskab, forretningsforbindelser, venner mv. til reception.

Kirkefondets-kirkevandring på Vesterbro kl. 13-16

Efter receptionen er der "kirkevandring" på Vesterbro med indlagte arrangementer.

Kl. 13 Afgang fra Havnegade til Gethsemane Kirke med bus

Kl 13.30 Gethsemane Kirke: Ungdomspræst Thomas Nedergaard fortæller om uKirken, derefter kaffe, og så skal vi gå til Eliaskirken.

Kl. 14.45 Eliaskirken: Forfatter Pia Fris Laneth fortæller om kirkens tidlige sociale indsats på Vesterbro. Derefter går vi til Enghave Kirke.

Offentliggørelse af salmekonkurren- cens vindere i Enghave Kirke

Kl. 16-17 Vinderne af Kirkefondets salmekonkurrence offentliggøres, og vi synger salmerne. Kort andagt ved Kirkefondets generalsekretær, Henrik Bundgaard Nielsen.

Repræsentantskabsmøde og efter- følgende festaften i Enghave Have

Kl. 17-ca. 18 Kirkefondets repræsentantskabsmøde

Kl 19 Festsaften med spisning
Tilmelding til festmiddagen senest 18. september til kirkefondet@kirkefondet.dk

Søndag den 4. oktober Gudstjeneste på "Kirkeskibet" kl. 12.00

Prædikant: Biskop Erik Norman Svendsen

Liturg: Provst Finn Dyrhagen
Efter gudstjenesten er der en let kirkefrokost (kr. 50,-).

Tilmelding til frokosten senest 18. september til kirkefondet@kirkefondet.dk

Kirketælling – unødvendig viden Fortsat fra side 29

præst, har varetaget. Tal indgår naturligvis i disse overvejelser: befolkningstal, medlemstal, antal kirker, konfirmander, vielse og dødsfald. Men tallene indgår kun som en del af disse overvejelser. Det væsentligste er dialogen med det enkelte menighedsråd, hvor jeg hører om deres ønsker og behov.*

Tallene må aldrig skygge for den forpligtende samtale. Det synspunkt, som jeg forfægter, har den fremragende islandske forfatter og digter Einar Mar Gudmundsson i "Ræk mig nordlyse-

ne", Kbh. 2004, på poetisk vis udtrykt i følgende lille korte digt:

"Hvad enten historien
i økonomens øje
er et kurve- eller søjlediagram
er verden
en kartoffel i Guds hånd."

De søjle- og kurvedigrammer vi kan konstruere ved alle vores kurver, diagrammer og økonomiske oversigter eller ved f.eks. at tælle kirkegængere mindsker nemmest sansen for "den Guds kartoffel", den enkelte menighed, sogn og kirke er.

* Ribe stift er dog ikke helt uden tælleri. Såfremt der er messefald eller kun ganske få, så indberetter præsterne det til stiftet. Og sker det mange gange, at sognets befolkning har svigtet søndagens gudstjeneste, skriver jeg til menighedsrådet og beder dem tage spørgsmålet op på et menighedsrådsmøde og om en tilbagemelding. Hvad skyldes den vigende kirkegang? Gudstjenestetidspunktet, affolkning eller noget helt tredje? Det er vigtigt, at præst og menighedsråd kan tale om også det, som kan være svært, og jeg tilbyder også menighedsrådet, at provst og biskop gerne indgår i en videre dialog. ■

Nyt fra Kirkefondet

Velkommen til 3 inspirationsaftner med temaet "Kirken i morgen"

I anledning af Kirkefondets 125 års jubilæum indbyder vi alle præster, menighedsrådsmedlemmer, andre ansatte og interesserede til 3 spændende inspirationsaftener rundt om i landet. Det foregår i:

**Fløng (ved Roskilde) onsdag
den 11. november kl. 17-21.30**
**Århus tirsdag den 17. november
kl. 17-21.30**
**Odense onsdag den 18. november
kl. 17-21.30**

Der vil være lidt mad og drikke, oplæg fra bl.a. Anita Hansen Engdahl, et "skævt" indslag og lokale input omkring forandringsprocesser og nye tiltag. Kom med til en spændende aften!

Se programmet for de 3 arrangementer og få yderligere oplysninger på www.kirkefondet.dk



Mulighed for støtte

Kirkefondet administrerer fonden "Pedersen Bøeghs fond", hvor der er mulighed for at søge om støtte. Støtten gives bl.a. med henblik på nedbringelse af husleje til trængende personer, så hvis I kender til nogle folk, f.eks. unge frivillige hjælpere i kirken, giv-et-år medarbejdere eller lignende, så kan menighedsrådet indstille dem til støtte.

Kun personer, der anbefales af et menighedsråd kan komme i betragtning til at modtage støtte. Skriv en kort, begrundet ansøgning og send den til Kirkefondet, Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg eller til kirkefondet@kirkefondet.dk. Mærk ansøgningen "Pedersen Bøeghs Fond". Der er ansøgningsfrist 20. oktober 2015.

Åben konferencedag i Lokal Kirkeudvikling

Hvordan kan kirken skabe fællesskab omkring tro i den lokale virkelighed? Det er temaet for den konferencedag, som Kirkefondet indbyder til lørdag den 31. oktober kl. 9.30-16. Der vil være inspirerende oplæg om at skabe rum for eksistentiel samtale, trospraksis og mangfoldigt fællesskab, erfaringsudveksling med andre kirker, redskaber til at arbejde med udvikling i jeres kirke.

Konferencen afholdes på Brogården i Strib på Fyn. Det koster 250 kr. inkl. frokost og kaffe at deltage. Tilmelding til kirkefondet@kirkefondet.dk eller på tlf. 33 73 00 33 **senest fredag den 9. oktober**. Læs mere på www.kirkefondet.dk

Mød os på Kirkens Forum

Kom og mød os på vores stand på Kirkens Forum i MesseC i Fredericia fredag den 25. og lørdag den 26. september, begge dage fra kl. 9-16. Messen er for alle menighedsrådsmedlemmer, kirkeligt ansatte m.m. Gratis adgangskort til messen kan fås på www.kirkensforum.dk, hvor man også kan læse mere om messen i det hele taget. Vi håber på at se rigtig mange af jer!

2015
KIRKENS FORUM

Nyt netværk i Lokal Kirkeudvikling

Lørdag den 22. august blev den første kursusdag afholdt for et nyt netværk i Lokal Kirkeudvikling. Netværket består af 4 sogne i Storkøbenhavn: Avedøre, Kildebrønne, Bethlehem og Risbjerg, og de havde en spændende dag, hvor de tog hul på det at være kirke, der hvor de er. Forløbet varer 2½ år, hvor sognene vil få masser af inputs, sparring og en mentor. Læs mere på www.lokalkirkeudvikling.dk.

Tema for næste nummer af *Kirken i dag*:

Dåb – en nøgle til folkekirken

Kirken *i* dag

Sognestatistik, visioner og mål

Lær jeres sogn bedre at kende og få hjælp til at formulere visioner og mål

Sogneprofil

En enkel og præcis præsentation af befolkningssammensætningen i sognet i 15 diagrammer med forklarende tekst. Vi ser på antallet af danskere og udlændinge, børneårgange, husstandstyper, indkomstniveau, folkekirkemedlemskab m.m. og på befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014. Profilen er på ca. 20 sider + bilagsmateriale

Sogneanalyse

En gennemgribende analyse af sognet i 28 diagrammer med forklarende tekst giver jer en detaljeret viden om indbyggerne i sognet og tendenser i befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014. Der ses grundigt på folkekirkemedlemskab, ind- og udmeldelser og kirkelige handlinger, og der gives inspiration til det kirkelige arbejde i sognet.

Analysen er på ca. 65 sider + bilagsmateriale



Inspirationsdag om visioner og mål i sognet

Kirkefondet hjælper med at tilrettelægge og gennemføre en dag, hvor I drøfter jeres kirkes fremtid. En erfaren medarbejder fra Kirkefondet sparrer med jer og hjælper diskussionen i gang, så I selv formulerer jeres visioner og mål. Gennem oplæg og drøftelser i grupper og i fællesskab, når I frem til konkrete målsætninger og udkast til handlingsplaner, som I sammen kan arbejde videre med. Kontakt os for nærmere tilbud og aftale.

Læs mere om vore tilbud på
www.kirkefondet.dk